

Medvind eller motvind? *-granskning av fem tillståndsansökningar från vindkraftprojektering i Sverige.*

Foto: *Gunnar Britse* - Klintehamn 2006, Gotland

Maja Hemph

Medvind eller motvind?

*-granskning av fem tillståndsansökningar från
vindkraftprojektering i Sverige.*

Tailwind or headwind?

*A review of five applications for permit from
wind power establishment in Sweden*

Maja Hemph

Handledare: Åsa Heiter, Universitetsadjunkt, MKB-Centrum
Examinator: Tuija Hilding-Rydevik, Universitetslektor, MKB-Centrum

SLU
Institution för Stad och Land
Examensarbete i biologi, 20 poäng, D-nivå

Uppsala ht 2006

Förord

Vindkraftverk producerar el i både med- och motvind men utvecklingen och anläggandet av förnybara energikällor som vindkraft är inte problemfri. Både kommuner och stat vill i teorin verka för att utveckla Sverige till ett hållbart samhälle men olika intressen inom fysisk planering, miljö och kultur står emot varandra. Vindkraftverk upplevs som landskapsförfulande och bullriga där miljönyttan med ren elproduktion inte alla gånger väger tyngst.

Jag är naturresursstudent vid SLU, Uppsala med inriktning på miljöförvaltning. Denna 20poängs D-uppsats och examensarbete vid MKB-centrum och institutionen för Stad och Land avslutar min fyraåriga magisterutbildning i biologi. Naturresursprogrammet -biologi och mark har gett mig möjlighet till en bred naturvetenskaplig bas av bl.a. kemi, ekologi, markvetenskap och vattenvård men också en skräddarsydd fördjupning inom miljöförvaltning med kurser som miljö rätt, miljö kommunikation, landskapsplanering och MKB. Som naturresursstudent ligger hållbara lösningar mig varmt om hjärtat och att skriva ett arbete om en förnybar energikälla går helt i linje med den utvecklingen. Att sedan få gräva djupare i tillstånds- och rättsprövningar knyter ihop både min utbildning och mitt intresse.

Med denna uppsats hoppas jag kunna belysa enskilda problem och rättsprocesser som uppstår kring etablering av nya vindkraftverk i Sverige. Jag vill samtidigt passa på att tacka min handledare, Åsa Heiter, som trodde på min idé samt för att ha varit till stor hjälp med upplägg och bearbetning. Jag vill också tacka Josefin Kofoed Schröder och opponent Hanna Wahlström samt de intervjuade verksamhetsutövarna som delat med sig av sina erfarenheter.

Uppsala den 1 maj 2007

Maja Hemph

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	4
SUMMARY	5
1. DEFINITIONER OCH FÖRKORTNINGAR	6
2. INLEDNING	7
3. METOD OCH AVGRÄNSNING	8
4. BAKGRUND	9
4.1 VINDKRAFT	9
4.2 POLITISKA MÅL OCH MILJÖMÅL	10
4.3 TILLSTÅNDSPROCESSEN FÖR VINDKRAFTVERK	11
4.3.1 Miljölagstiftning	11
4.3.2 Fysisk planering	12
4.3.3 Tillståndsprövning och Bygglov	13
4.3.4 Miljökonsekvensbeskrivning	14
4.3.4 En process i förändring	14
4.4 BEDÖMNINGSGRUND, MEDVIND I UPPFÖRSBACKE	14
5. FALL 1, ESLÖVS KOMMUN	16
5.1 REGIONALA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH MILJÖPOLICY	16
5.2 ALLMÄN BESKRIVNING	16
5.3 TILLSTÅNDSPROCESSEN	16
5.4 BYGGLOV	17
5.5 INTERVJU AV VERKSAMHETSUTÖVARE, TYKESSON	18
5.6 UTVÄRDERING OCH JÄMFÖRELSE	18
6. FALL 2, ESLÖV/LUNDS KOMMUN	20
6.1 REGIONALA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH MILJÖPOLICY	20
6.2 ALLMÄN BESKRIVNING	20
6.3 TILLSTÅNDSPROCESSEN	20
6.4 BYGGLOV	22
6.5 INTERVJU AV VERKSAMHETSUTÖVARE, GEJERVALL	23
6.6 UTVÄRDERING OCH JÄMFÖRELSE	23
7. FALL 3, TANUMS KOMMUN	25
7.1 REGIONALA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH MILJÖPOLICY	25
7.2 ALLMÄN BESKRIVNING	25
7.3 TILLSTÅNDSPROCESSEN	25
7.4 BYGGLOV	26
7.5 INTERVJU AV VERKSAMHETSUTÖVARE, GRANHOLM	27
7.6 UTVÄRDERING OCH JÄMFÖRELSE	28
8. FALL 4, HUDIKSVALL	29
8.1 REGIONALA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH MILJÖPOLICY	29
8.2 ALLMÄN BESKRIVNING	29
8.3 TILLSTÅNDSPROCESSEN	29
8.4 BYGGLOV	30
8.5 INTERVJU AV VERKSAMHETSUTÖVARE, MATTSON	31
8.6 UTVÄRDERING OCH JÄMFÖRELSE	31
9. FALL 5, ORUST	33
9.1 REGIONALA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH MILJÖPOLICY	33
9.2 ALLMÄN BESKRIVNING	33

9.3 TILLSTÅNDSPROCESSEN	33
9.4 BYGGLOV.....	34
9.5 INTERVJU AV VERKSAMHETSUTÖVARE	34
9.6 UTVÄRDERING OCH JÄMFÖRELSE.....	35
10. SLUTSATSER OCH REFLEKTIONER.....	36
11. DISKUSSION.....	38
12. REFERENSER.....	40
BILAGA 1. GRANSKNINGSPROTOKOLL FÖR VINDKRAFTTILLSTÅND OCH MKB.....	I
BILAGA 2. ENERGIFÖRSÖRJNINGEN I SVERIGE	I
BILAGA 3. LJUDNIVÅKURVA OCH RIKTVÄRDEN.....	I
BILAGA 4. KARTA ÖVER EUROPAS VINDKRAFTSVERK	I

Sammanfattning

Sveriges vindkraft har genom riksdagen som mål att producera 10 TWh till år 2015. År 2006 producerade Sveriges 760 vindkraftverk 0,936 TWh, vilket motsvarar cirka 0,6 % av Sveriges totala elproduktion. Trots goda vindförhållanden med stora land- och vattenarealer kommer Sverige med dagens långsamma utbyggnadstakt troligtvis inte att nå det uppsatta målet.

Ett av de stora problemen för nyprojektering är att tillståndsprocesserna i Sverige anses vara för lång och utdragen i många instanser. *Expertgruppen för miljöstudier* har från uppdrag av regeringen utkommit med en ny rapport om utbyggnaden av vindkraften i Sverige, *Medvind i uppförbacke, En studie om den svenska vindkraftspolitiken*. Denna rapport ligger som utgångspunkt i min granskning.

Syftet med denna studie är att genom granskning, av rättsfall och rättstillämpningen, få fram en bild av specifika problem som uppstår vid tillståndsprövningar av nya vindkraftverk i Sverige. Studien innefattar två delar, till en början genomfördes en fallstudie av fem tillståndsansökningar som följdes av intervju med respektive verksamhetsutövare. Därefter gjordes en jämförelse med de utvalda slutsatserna från *Medvind i uppförbacke*.

Av de fem fall som valts ut för granskning hade alla överklagats upp till Miljööverdomstolen, tre hade därefter meddelats tillstånd och två hade nekats. De respektive tillståndsprocesserna hade tagit från 3 till 8 år och där ett fall som pågått i över åtta år, vid intervjutillfället, väntade på beslut om bygglov.

Flera av de granskade fall och jämförelser som gjorts i denna studie stämde väl överens med de slutsatser som framkom i "Medvinden". Framförallt har det visat sig att kommunens makt genom den fysiska planeringen men även vid bygglovsprövningen är stor, att vindkraftverk sällan blir anlagda utan deras samtycke och att det i rättsprövningar är svårt att bedöma vindkraftverkens påverkan. Den främsta påverkan ett vindkraftverk genererar är ljud och skuggor, som i sin tur upplevs störande för närboende. Den andra är utseendemässig påverkan, hur verken upplevs påverka landskapsbilden. Här har de prövande instansernas uppfattning gått isär. I studiens granskade fall framgår det att nackdelarna (faktiska, teoretiska och känslomässiga) många gånger vägde tyngre än miljöfördelarna vid en eventuell etablering och i rättsprövningen. I framtida projekt bör det läggas stor vikt på rätt placering och utformning men även information för att miljöfördelarna av vindkraft ska bli tydligare. Genom de intervjuer som gjorts upplevs alla överklagningar av privatpersoner som ett stort problem. Sakägarfrågan måste enligt de intervjuade verksamhetsutövarna klaras upp fortare eller bli tydligare i sin avgränsning.

Summary

The Swedish Government has decided that Wind power should have a higher contribution to the electricity generation in Sweden. Their goal is that, by 2015, the yearly production by Wind power should generate 10 TWh. In year of 2006, the 760 wind mills in Sweden generated only 0,936 TWh. Despite good wind conditions in a large extend of Sweden's land- and coast areas, the slow rate of new wind mills establishments will likely result in unattainable goals.

The major problem for new establishments of wind mills is the extensive and complicated permission process. An expert group of environmental studies (*Expertgruppen för miljöstudier*) was commissioned by the Government to make a report concerning the problems with the expansion of wind power in Sweden. This report (*Medvind i uppförsbacke, En studie om den svenska vindkraftpolitiken*) was published in 2005 and works as starting point and reference for my study.

The aim of this study is, through examination of legal cases and applications, specify problems that occur in the permission process of new wind mills in Sweden. This study consists of two parts. The first part is a case study of five permission processes followed by interviews with the companies/persons that applied for permission. The second part is a comparison of my conclusions with the conclusions drawn in *Medvind i uppförsbacke, En studie om den svenska vindkraftpolitiken*

The five chosen cases have all been subject to trial in the Swedish Environmental Court of appeal. In three of the cases establishment was granted. The length of the permission process varied from 3 to 8 years and one case was still in the process after 8 years of applying.

In many aspects the result of this study agrees with the conclusions from the report, *Medvind i uppförsbacke, En studie om den svenska vindkraftpolitiken*. Both studies show that municipalitys have great power in the physical planning and establishment of wind mills are rarely granted without their approval. Another problem is the difficulty to estimate impacts of wind mills. The estimation of impacts has in several cases turned from approved to non-approved as the process moves further in the legal system. The most noticeable impact of wind mills is the visual disturbance and generation of noise and shadows that affect people in the close environment. This study show that the disturbances of wind mills often weights heavier than the environmental advantages when going through the permission process. In future projects, great effort should be put in placing and design but also to inform people in the close environment of the environmental advantages of wind power. The interviews showed that appeals made by private persons are a big problem. All interviewers thought that the law should be clearer in its delimitation considering qualified appeal makers.

1. Definitioner och förkortningar

A, B, C- anläggning: Regleras i *förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd* (FMH). Vid varje verksamhet står en beteckning som anger var tillståndet skall sökas eller anmälas. A: tillstånd söks hos Miljödomstol. B: tillstånd söks hos Länsstyrelsen. C: anmälan görs till den kommunala nämnden.

Bygglov: lovprövning som regleras i Plan och Bygglagen (PBL).

Decibel: Ljudnivå är ett logaritmiskt mått på ljudstyrka. Ljud beskrivs och mäts vanligen med ljudnivåmätare i decibel (dB(A)).¹ (ljudnivåkurva och riktvärden se bilaga 3)

FMH: *Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd*. Förordningen gäller miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd enligt 9 kap. MB. I bilagan till förordningen anges om en verksamhet eller åtgärd kräver tillstånd eller anmälan enligt 9 kap. 6§ MB.

Effekt: (energi per tidsenhet). Generatorns maximala effekt (märkeffekt) som uppnås vid märkvind (mellan 12-16 m/s). En enkel översättning av installerad effekt till elproduktion (=Energi: effekt gånger tid) är att 1MW vindkraft ger 2GWh/år på land och 3GWh/år till havs
1 kilowatt (kW)=1 000 W
1 megawatt (MW) = 1 000 kW
1 gigawatt (GW)= 1 000 000 kW
1 terawatt (TW)= 1 000 000 000 kW²

MB: Miljöbalken (SFS 1998:808). Sveriges centrala miljölagstiftning. Bas för ett femtiotal förordningar och föreskrifter utfärdade av regeringen.

MD: Miljödomstolarna är särskilda domstolar för miljö- och vattenfrågor som regleras i Miljöbalken. Beslut som fattas vid Lst överklagas i MD. Regionala miljödomstolar finns i Umeå, Östersund, Stockholm, Vänersborg och Växjö. De regionala miljödomstolarna är en del av tingsrätten.

MÖD: Miljödomstolarnas avgöranden överklagas till Miljööverdomstolen och är i Lstprövningar slutinstans. Högsta domstolen är slutinstans för mål som i första instans prövats i regional miljödomstol.

MKB: Miljökonsekvensbeskrivning som regleras i 6 kap. MB

MPD: Miljöprövningsdelegationen är prövningsinstans för B-verksamheter på Länsstyrelser

Lst: Länsstyrelsen

PBL: Plan och Bygglagen (1987:10). Kommunal fysisk planering av mark och vattenområden, bygglov och marklov.

ÖP: Översiktsplan, regleras i PBL

DP: Detaljplan, regleras i PBL

El-certifikat: Producenter av förnybar energi får ett certifikat per 1000kWh/år av staten. Priset styrs av riksdagen efter tillgång och efterfrågan.³

¹ www.ne.se

² Wizelius, T. (2003), *Vindkraft i teori och praktik* s. 18

2. Inledning

Riksdagen har som mål att utöka andelen förnybar energi i takt med att kärnkraftsproducerad el fasas ut samt beroendet och användningen av fossila bränslen minskar. De förnybara energikällor som finns att tillgå idag är sol, vind och vatten. Vindkraft är en energikälla som hunnit långt i sin utveckling, som har stora potentialer och som av Energimyndigheten anses vara den billigaste tekniken för förnybar el- och energiproduktion. För vindkraft är målet i Sverige en produktion på 10 TWh till år 2015. År 2006 producerade Sveriges 760 vindkraftverk 0,936 TWh. Trots goda vindförhållanden med stora land- och vattenarealer kommer Sverige med dagens långsamma utbyggnadstakt troligtvis inte att nå det uppsatta målet. Ett av de stora problemen för nyprojektering är att tillståndprocesserna i Sverige anses vara för lång och utdragen i många instanser.

Det finns en mängd rapporter och utredningar som granskar vindkraftprojekterings problem både i praktiken och teorin. *Expertgruppen för miljöstudier* har genom Gabriel Michanek och Patrik Sjöholm publicerat en ny rapport på uppdrag av regeringen om utbyggnaden av vindkraften i Sverige, *Medvind i uppförbacke, En studie om den svenska vindkraftpolitiken 2006:1*. Rapporten diskuterar behovet av förändringar i politiska mål, styrmedel och rättsliga processer. Denna rapport ligger som bakgrund och deras slutsatser som utgångspunkt i min granskning.

Syftet med denna studie är att genom granskning få fram en bild av tillståndsprövningen för vindkraftverk i Sverige. Denna studie: (a) analyserar rättstillämpningen och bygglovsprövningen av fem vindkraftfall i Sverige; (b) studerar specifika problem som uppstår vid prövning och ansökan; (c) ger en bild av hur respektive verksamhetsutövare ser på processen; (d) jämför hur väl verklighetens fall stämmer överens med de slutsatser som redovisats i *Medvind i uppförbacke*. Ambitionen är att studien kan bidra till ett ökat medvetande om vindkraft och till ytterligare granskning kring området.

³ Wizelius, T. (2003) s. 167

3. Metod och Avgränsning

Denna studie har genomförts som en fallstudie. Fördelar med fallstudie som metod är möjligheten att göra en djupare granskning av enskilda fall i ett större sammanhang och låta dessa fall beskriva en del av verkligheten. Nackdelar med fallstudier är att det enskilda fallet aldrig fullt ut kan representera verkligheten vilket innebär att slutsatser skall dras med stor försiktighet.⁴

För att få fram en bild över hur verklighetens processer kan se ut kommer fem tillståndansökningar med tillhörande MKB och respektive bygglovsansökningar granskas från vindkraftprojekt som både har och inte har beviljats tillstånd i Sverige.

Med tillgång till MÖDs 16 vägledande avgöranden av vindkrafttillstånd⁵ och genom uppfyllandet av i förhand valda kriterier kunde fem fall väljas ut. Dessa kriterier var;

- Tillståndsansökan skall gälla landbaserade verk.
- Tillståndsansökningen skall ha prövats som miljöfarlig verksamhet, max som B-anläggning (med en sammanlagd uteffekt av mer än 1 MW) och överklagats mellan åren 2000-2006 upp till MÖD
- Tillståndsbeslut skall både innefatta nekade och meddelade tillstånd och ska helst ha planerats att ligga i samma kommun, om inte, skall ha granskats och beslutats av samma länsstyrelse.
- Finns det fler kommuner/län med tillstånd både för och emot etablering väljs två från en "vindkraftstät" kommun med goda förutsättningar för etablering (Gotland, Skåne, Halland, Västra Götaland län) och två från en kommun med goda förutsättningar och få verk (t.ex. Gävleborg- och Uppsala län).

Ett protokoll och en checklista för MKB-dokumentet med utgångspunkt från *MKB-kvalitet*⁶ och kurskompendium i MKB från MKB-centrum konstruerades för att underlätta granskningen och för att få en överblick i bedömningen av de olika fallen (se bilaga 1). Det material som varit tillgängligt under arbetets gång var litteratur, ansökningshandlingar med tillhörande MKB, i vissa fall samrådsprotokoll och yttranden samt de enskilda besluten från berörd länsstyrelse, kommun och domstolar. I vissa fall har dock endast referat ur miljödomarna varit tillgängliga. Materialet är inhämtat från bibliotek, Internet, berörd myndighet eller genom besök på berörd länsstyrelse. Genom telefonintervjuer av respektive verksamhetsutövare eller projektledare har deras syn på processen och på vindkraft blivit tillgänglig. Intervjuerna är gjorda med en halvstrukturerad intervjumetod som utgick från en checklista (bilaga 2) men med individuella omformuleringar.⁷ Frågorna ställdes i den ordningen situationen inbjöd med tillägg av eventuella följdfrågor.

Denna uppsats kommer inte att behandla ekonomiska eller externa miljökostnader för vindkraft. Även om dessa faktorer är viktiga för helheten inom energi-, miljö- och klimatpolitik kommer denna studie att riktas in på tillstånds- och bygglovsprövningen och miljöprocesserna genom MB och PBL. Uppsatsen behandlar heller inte havsbaserad vindkraft.

⁴ Ejvegård (2003), *Vetenskaplig metod* s. 33-34

⁵ <http://www.rattsinfosok.dom.se/lagrummet/index.jsp>, klicka på avancerad sökning, välj miljööverdomstolen och vindkraftverk som referat

⁶ Hildén, M. (1996) *MKB-kvalitet –ett nordiskt förslag till kvalitetskriterier* s. 19-29

⁷ Stukát (2005), *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* s. 39

4. Bakgrund

4.1 Vindkraft

Historia

Att nyttja vindens kraft är inget nytt fenomen. Den första dokumenterade väderkvarnen var en vertikalaxlad kvarn från Persien år 947 e.Kr. På 1100-talet byggdes den första kvarnen i Europa, denna medelhavskvarn var horisontalaxlad och krävde därför en annan kunskap. Tekniken med kugghjul från vattenkvarnar kunde användas till väderkvarnar för att överföra vertikal kraft till horisontell. Fram till 1800-talets slut, innan ångmaskinen, var väderkvarnen tillsammans med vattenkraften Europas viktigaste energikällor.

I USA utvecklades en annan typ av vindkraftverk: vindpumpen, en livsnödvändig uppfinning för att pumpa upp vatten till människor och betesdjur. Vindhjulet som vattenpump spelade en betydande roll för koloniseringen av prärien. I takt med en ökad användning och efterfrågan av elektricitet växte det på 30-talet fram en annan marknad för vindkraft. Städerna hade i större utsträckning koldrivna elnät men på landsbygden utvecklades en ny typ av gårdssnurror, Windcharger; batteriladdare. Här användes aerodynamiktekniken från flyget. När sedan landsbygden fick elnät försvann även denna marknad med undantag för idag avlägsna platser. Efter andra världskriget var danskarna ett utav de första länderna att nätanslutna vindkraftverk. Först på 70-talet, med oljekrisen, började en rad länder att satsa på nya energikällor och på 80-talet växte en ny bransch fram, vindkraftindustrin.⁸

Vindkraft idag

I januari 2007 fanns det 786 registrerade vindkraftverk i Sverige med en installerad effekt på 520 MW.⁹ År 2006 producerade 760 vindkraftverk 0,936 TWh, vilket motsvarar cirka 0,6 % av Sveriges totala elproduktion¹⁰ (se bilaga 2). Dessa verk är främst placerade, med hänsyn till vindtillgång, längs de södra och västra kusterna, på Öland och Gotland.¹¹ Verken ägs till 38 % av aktiebolag som bildats för vindkraftägande och 22 % av privatpersoner och egna företag. Endast 14 % av vindkraftverken i Sverige ägs av energiverk och kraftföretag.¹² Storleken på vindkraftverk utvecklas hela tiden, de vanligaste verk som installeras idag har en maxeffekt på mellan 850kW och 2MW och är i drift mellan vindstyrkor på 3 - 25 m/s.

Vindkraft i Europa

I slutet av 2006 hade de 27 EU-ländernas vindkraftverk en kumulativ installerad effekt på 48 027 MW (se bilaga 4) med en potentiell elproduktion på runt 100 TWh, vilket motsvarar 3,3 % av EU:s totala elkonsumtion. Två länder står för över 50 % av EU:s produktion av vindkraft. Tyskland är det land som är i topp följt av Spanien med vardera 20 622 respektive 11 615 MW. Danmark hamnar på tredje plats med 3 136 MW. Sverige har ligger på 12:e plats med 520 MW.¹³ En anledning till att utbyggnaden varit större i Danmark är enligt Michanek¹⁴ att den danska staten har större rättsliga möjligheter att driva igenom projekt i samband med den fysiska planeringen, vilket i sin tur även ger fördelar för investerare om kommuner skulle ställa sig emot etableringen.

⁸ Wizelius (2003), s. 21-32

⁹ Elforsk (2007), Driftuppföljning av vindkraftverk, januari, www.vindenergi.org

¹⁰ Driftstatistik för vindkraft, www.Energimyndigheten.se

¹¹ Naturvårdsverket (2005), *Vindkraftverk på land*, s. 5

¹² Elforsk Årsrapport (2005), *Driftuppföljning av vindkraftverk*, s. 5

¹³ www.ewea.org, 2007-02-27

¹⁴ Michanek, G. (2006), *Medvind i uppförsbacke, En studie av den svenska vindkraftpolitiken*, s. 125

Vindkraft och samhälle

Idag finns ett samförstånd kring att utveckla Sverige och samhället i en ekologisk och hållbar riktning. Enligt Böhler¹⁵ tenderar detta samförstånd allt som oftast att spricka när det kommer till ett praktiskt genomförande. Svårigheter med etableringen av vindkraften som en förnybar energikälla är enligt författaren ett tydligt exempel på den motsägelsen. I sin avhandling skriver han att energiproduktion i det öppna landskapet känns främmande, energi skall tydligen bara finnas, eller produceras någon annanstans. En utbyggnad av vindkraft är således i konflikt med många intressen, inte minst för natur- och kulturmiljön.¹⁶

Vindkraftverk ger en ren energi, kräver inga bränsle drivande transporter, ger inga utsläpp och lämnar inga miljöfarliga avfall efter sig. Livscykelanalyser som gjorts för vindkraftverk visar att endast 1 % av energiförbrukningen (motsvarar ca 4 månaders drift) går åt till tillverkning, transport, byggande, drift och nedmontering. Den miljöpåverkan som vindkraftverken förorsakar genom sin placering och storlek är främst förändring av landskap bilden och lokala ljud- och skuggstörningar.¹⁷

Hur vindkraftverk därefter upplevs är en subjektiv fråga. Ett antal opinionsundersökningar som gjort i denna fråga, visar alla att majoriteten har en positiv inställning till vindkraft. Trots detta är det oftast motståndet som upplevs och tar plats i olika media. År 2000 gjordes en kartläggning av ledande kommunpolitikerns inställning till vindkraftverk. Den visade att av de 80 % som svarat var 91 % positiva till vindkraft och 82 % kunde tänka sig en etablering i den egna kommunen. En dansk undersökning som gjordes 1993 visar att människor som har vindkraftverk på synhåll från sin bostad, skola eller arbetsplats är mer positiva än andra. En positiv majoritet kan dock vända då det blir aktuellt med en etablering i den egna kommunen eller i närheten av ens bostad eller fritidshus. Detta fenomen kan kallas NIMBY –Not In My Back Yard (Inte På Min Bakgård), vilket även går att mäta. Wizelius¹⁸ menar att när man mäter en grups inledande inställning till vindkraft kan 75 % vara positiva, men när ett konkret projekt aktualiseras sjunker gruppens positiva inställning till runt 60 %. När verket sedan har varit i drift i några månader höjs åter andelen positiva tillbaka eller över den ursprungliga nivån.

4.2 Politiska mål och miljömål

Ett av de starkaste besluten för en utbyggnad av vindkraft i Sverige är det nationella planeringsmål som lades fram i propositionen ”Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning”¹⁹. Sommaren 2002 antog riksdagen målet som innebär att år 2015 skall Sveriges vindkraft producera 10 TWh/år.²⁰ (för detta krävs ca 2000 verk med en effekt mellan 1,5-2 MW²¹). Det bör anmärkas att detta inte är ett produktionsmål utan att det, år 2015, skall finnas färdiga planer för att nå målet.²² I en rapport från 2003 av Energimyndigheten diskuteras hur målet skall kunna uppfyllas och om vindkraft skall kunna hävda sig mot andra intressen är det viktigt att avsätta områden med goda vindförhållanden som riksintresse för energiproduktion.²³

Begränsad klimatpåverkan är ett av de 16 nationella miljö kvalitetsmål som riksdagen antog 2002. Detta miljömål har som delmål att; ”*De svenska utsläppen av växthusgaser skall som ett*

¹⁵ Böhler, T. (2004), *Vindkraft, landskap och mening. En studie om vindkraft och människans rumsliga preferenser.*

¹⁶ Böhler, T. (2004), s. 11-18

¹⁷ Boverket (2003) *Planering och prövning av vindkraftanläggningar, handbok*, s. 14

¹⁸ Wizelius (2003), s. 209-214

¹⁹ Prop. 2001/02:143

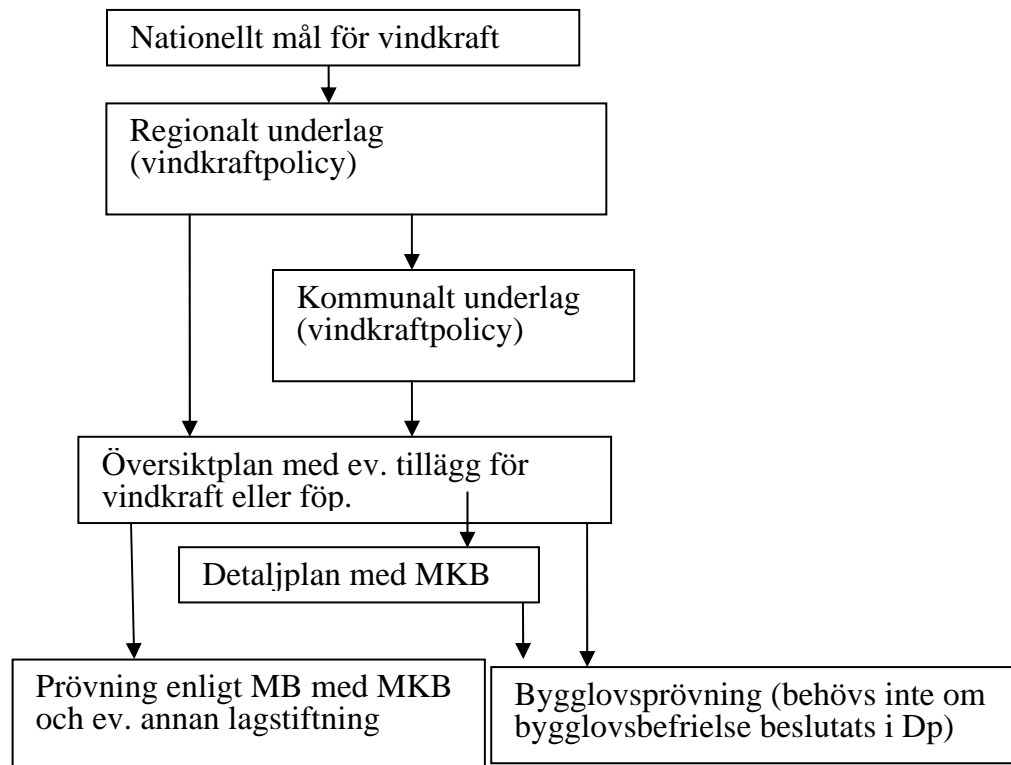
²⁰ Boverket (2003), s. 13

²¹ Energimyndigheten (2001), *Vindkraften i Sverige*

²² Michanek (2006), s. 20

²³ Energimyndigheten (2003), *Vindkraft, fördelning av nationellt planeringsmål och kriterier för områden av riksintresse.*

medelvärde för perioden 2008–2012 vara minst 4 % lägre än utsläppen år 1990... Delmålet skall uppnås utan kompensation för upptag i kolsänkor eller med flexibla mekanismer.”²⁴ Detta nationella miljömål är en styrande faktor för utvecklingen av det svenska energisystemet, då främst för att minska koldioxidutsläppen (från fossila bränslen).²⁵ De nationella och regionala målen som Sverige beslutat att sträva mot bör sedan stå till grund för samhällsplaneringen för vindkraft (figur 1).

Figur 1. Samhällsplanering för måluppfyllelse av vindkraftetablering i Sverige. (reviderad från Boverket²⁶)

Det finns inte bara svenska mål att uppfylla. Den 10 januari 2007 kom Europakommissionen med ett nytt förslag²⁷ om framtidens utsläppsmål för EU. Kommissionen föreslår en minskning av EU:s utsläpp av växthusgaser med 20 % till år 2020 vilket skulle innebära runt 780 ton CO²/år.²⁸ Detta innebär en början på en omläggning och omställning av Europas energianvändning. Vad detta innebär för utveckling och nyprojektering av vindkraften i Europa återstår att se.

4.3 Tillståndsprocessen för vindkraftverk

4.3.1 Miljölagstiftning

Miljöbalken ersatte när den trädde i kraft 1999, 16 gamla miljöanknutna lagar. Avsikten med balken var till en början att samordna de centrala skyddslagstiftningarna²⁹ (miljöskyddslagen, lagen om kemiska produkter, hälsoskyddslagen och renhållningslagen) men

²⁴ Sveriges miljömål, www.miljomal.nu

²⁵ Boverket (2003), s. 12

²⁶ Boverket (2003), s. 15

²⁷ Limiting Global Climate Change to 2° Celsius: The way ahead for 2020 and beyond.

²⁸ Europa kommissionen, http://ec.europa.eu/environment/climat/future_action.htm

²⁹ enligt Bjällås (1996) indelas miljölagarna i: Skyddslagstiftning, Exploateringslagstiftning, Plan- och marklagstiftning s.10

miljöskyddskommittén som tillsattes 1989 utvidgade arbetet. Samtidigt som miljöskyddet skulle stärkas beslutades det i Rio 1992 att anta målet om *Hållbar utveckling*. Ur detta arbete antog riksdagen en ny miljöbalk som trädde ikraft den 1 januari 1999.³⁰

Tre av de fall som granskats i denna uppsats inkom med sin ansökan till Länsstyrelsen strax innan miljöbalken trädde i kraft. Även om prövningarna och besluten togs efter att balken införts prövas dessa fall med hänvisning av 6 § *Lagen (1998:811) om införande av miljöbalken*³¹ av de äldre lagarna medan miljöbalkens bestämmelser styr förfarandet. För etablering av vindkraft på land handlade det främst om tre lagar:³²

Miljöskyddslagen(1969:387) – syftade till att skydda miljön mot alla förorenade utsläpp och andra störningar från fast egendom eller fasta anläggningar (miljöfarlig verksamhet). Här reglerades tillståndsprövningar och verksamheter som listades i *miljöskyddsförordningen (1989:364)*. För vindkraftverk skiljer sig den nya gällande förordningen endast var tillstånden prövas (figur 2). Kravreglerna i lagen var relativt allmänna och fastställs individuellt i det enskilda fallet. I 13§ reglerades innehållet i en tillståndsansökan och om verksamheten var ny skulle den innehålla en miljökonsekvensbeskrivning. MKB:ns innehåll skulle endast kunna möjliggöra en samlad bedömning av en planerad verksamhets inverkan på miljön, hälsan eller naturresurserna och anpassas i varje enskilt fall. Strängare krav på innehåll i MKB-dokumentet i bl.a. alternativa lokaliseringar och nollalternativ ställdes i en förordning om MKB (infördes 1991) i Naturresurslagen, men även där beslutades innehållet i varje enskilt ärende.

Lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. (naturresurslagen) – en lag med övergripande bestämmelser och regler om hushållning. Syftade till att bevara en god natur- och kulturmiljö, trygga landets naturresurser och främja ett ändamålsenligt samhällsbyggande. Lagen behandlade även riksintressen. Naturresurslagen kopplades till tillståndsprövning genom uppfyllandet av den 4§ i Miljöskyddslagen.

Naturvårdslagen(1964:822) – syftet med lagen var bl.a. skydd av naturmiljön, växt, djurarter och friluftslivet. I lagen behandlades landskapspåverkan och strandskydd.³³

4.3.2 Fysisk planering

I en tillståndsprocess behandlas endast det aktuella projektet. För ett helhetsperspektiv av hela kommunen eller för ett område krävs en mer överskådlig planering. I *Plan och bygglagen (1987:10)* finns fem plantyper; översiktsplan (Öp), regionplan, detaljplan (Dp), fastighetsplan och områdesbestämmelser (Ob).³⁴ Enligt 1 kap. 3 § PBL skall varje kommun i Sverige ha en aktuell, och av kommunfullmäktige antagen översiktsplan. En Öp skall behandla huvuddragen av kommunens mark- och vattenanvändning, bebyggelseutveckling, miljöhänsyn och hushållning av naturresurser. Då vindkraftverk är av allmänt intresse förutsätts de aktuella kommunerna behandla etableringen i sin Öp bl.a. genom att ange områden lämpade för vindkraft eller energiproduktion. Arbetet med framtagandet av Öp:n bör vara en öppen process med kommunens medborgare.³⁵ Översiktsplaner är inte rättsligt bindande utan skall ses som riktlinjer. Däremot ska dessa riktlinjer beaktas i eventuell detaljplanering, områdesbestämmelser eller bygglovsprövning.³⁶ En kommun måste även ta ställning om det behövs en ytterligare fördjupning av vissa områden genom att anta en detaljplan eller

³⁰ Michanek, G. (2004), *Den svenska miljöretten*, s. 22 och 82

³¹ 6§ Mål och ärenden som har inletts före miljöbalkens ikraftträdande skall handläggas och bedömas enligt äldre bestämmelser, om det inte följer något annat av denna lag. (SFS 1998:811)

³² Energimyndigheten (2004) *Klassificering av vindkraftverk om miljöfarlig verksamhet enligt Miljöbalken*.

³³ Bjällås U, (1996), *Miljöskyddslagen. Handbok i miljörett*, s. 9- 18, 70-71

³⁴ Michanek (2004), s. 424

³⁵ Boverket (2003), s. 87- 111

³⁶ Michanek (2004), s. 425

områdesbestämmelser. En detaljplan är mer specifik och reglerar lokalisering, utformning av anläggningar samt är rättsligt bindande. Under vissa förutsättningar³⁷ kräver lagen att detaljplan antas. Det bör nämnas att även om en planerad anläggning inte skulle ”strida mot” planen kan den hindras av andra regler i t.ex. MB.³⁸

4.3.3 Tillståndsprövning och Bygglov

En rad tillstånd kan krävas för att uppföra ett vindkraftverk på land. I de flesta fall krävs bygglov eller att en detaljplan upprättas enligt PBL, ett eller flera tillstånd enligt MB och eventuellt ett tillstånd enligt Kulturminneslagen (endast om anläggningen kommer att påverka en fornlämning). I vissa fall måste även dispens³⁹ i MB sökas. Beroende av storleken på anläggningen prövas tillstånd för vindkraftanläggning på land till största delen som miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. MB och vid mycket stora anläggningar enligt 17 kap. MB.⁴⁰ Verksamheter med tillstånds- eller anmälningsplikt listas i *förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd*. Beroende på storlek klassificeras verksamheterna med beteckningarna A, B eller C och följs av en SNI-kod och i samband med tillståndet krävs alltid en miljökonsekvensbeskrivning (se figur 2).⁴¹ I en tillståndsprövning kan beslut fattade vid länsstyrelsen överklagas hos miljödomstolen och vidare till miljööverdomstolen. Tillåtighetsprövning av regeringen enligt 17 kap sker under vissa förutsättningar⁴² och kan överklagas till regeringsrätten.⁴³

Bygglov krävs för uppförande av vindkraftverk om diametern på vindturbinen är större än 2,0 m, avståndet till tomtgränsen är mindre än kraftverkets höjd över marken eller vindkraftverket skall monteras fast på en byggnad.⁴⁴ Vid planläggning och ärende med bygglov skall alltid bestämmelserna i 3 och 4 kap MB tillämpas och 5 kap MB beaktas.⁴⁵ Bygglov beslutas av respektive kommunal nämnd och kan överklagas till Lst. Bygglov krävs inte för anläggning om den berörda kommunen i en detaljplan tagit bort bygglovskravet.⁴⁶

Figur 2. Tillstånd och krav för landbaserade vindkraftanläggningar i Sverige.

Storlek	Miljöbalken	Plan och bygglagen	Miljöskyddslagen (äldre lagstiftning)
A-anläggning mer än 10 MW	MD prövar tillstånd enligt 9 kap. Regeringen tillåtighetsprövar enligt 17 kap. MKB krävs.	Bygglov krävs. Dp och Ob kan krävas.	tillstånd söktes hos koncessionsnämnden
B-anläggning mer än 1 MW men högst 10 MW	Tillstånd söks hos Lst/MPD. MKB krävs	Bygglov krävs. Dp och Ob kan krävas	tillstånd söktes hos lst
C-anläggning mer än 125 kW men högst 1 MW	Krav på anmälan till kommunal miljönämnd. MKB kan krävas	Bygglov krävs. Dp och Ob kan krävas	anmälan gjordes till den kommunala nämnden

³⁷ 5 kap. 1 § PBL a) uppkomst av ny sammanhållen bebyggelse b) anläggning som orsakar ”betydande inverkan” c) befintlig bebyggelse behöver bevaras eller förändras

³⁸ Michanek, (2004), s. 426-429

³⁹ Dispens från; strandskydd, förbud inom biotopskydd, föreskrifter inom natur eller kulturresevat och landskapsskyddsförordnade.

⁴⁰ Boverket (2003), s. 127-128

⁴¹ Michanek (2004), s. 250

⁴² enligt 1 kap 1§ MB eller av begäran från kommunfullmäktige i den planerade kommunen

⁴³ Michanek (2006), s. 84-87

⁴⁴ 8 kap. 2 § 1 st. 6 PBL

⁴⁵ 2 kap 1-2 §§ PBL

⁴⁶ 8 kap 5§ PBL

4.3.4 Miljökonsekvensbeskrivning

En tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet inleds alltid enligt 6 kap med samråd och framtagande av en MKB.⁴⁷ MKB regleras i 6 kap MB och i *förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar*. En MKB fungerar som ett beslutsunderlag där man skall kunna bedöma eventuella direkta och indirekta risker och inverkan som projekt kan medföra miljön, hälsan och naturresurser. En viktig del i MKB-processen är att allmänheten i form av samråd ges möjlighet att påverka och delta.⁴⁸ Det är dock alltid verksamhetsutövaren som har ansvaret för utformningen av MKB:n och processen. Genom inledande samråd med berörda myndigheter och enskilda skall det tidigt diskuteras lokalisering, omfattning och utformning, här beslutas även om verksamheten kommer att medföra *betydande miljöpåverkan* (BMP)⁴⁹. I senare skede hålls även samråd med allmänheten, organisationer och andra myndigheter. När MKB:n tillsammans med tillståndsansökan är färdig skall den kungöras för allmänheten och därefter beslutar den prövande myndigheten om MKB:n kan godkännas och om tillstånd kan meddelas.⁵⁰

4.3.4 En process i förändring

Strax innan regeringsskiftet september 2006 beslutade regeringen att ändra gränserna i FMH för tillstånds- och anmälningsplikt för vindkraftverk. Det innebär bl.a. att vindkraftsanläggningar på land med en samlad effekt över 25 MW (förr gick gränsen vid 1 MW) är tillståndspliktiga och prövas som B-anläggning av lst. Anläggningar mellan 1 MW och 125 kW är C-anläggningar och anmälningspliktiga. De nya gränserna träder ikraft den 1 december 2006.⁵¹ I bilaga 1 till förordningen om MKB skall nu anläggningar över 25 MW alltid innebära BMP vilket medför obligatorisk MKB i övrigt beslutas det i det enskilda fallet.⁵²

4.4 Bedömningsgrund, Medvind i uppförbacke

Expertgruppen för miljöstudier har av regeringen fått i uppdrag att självständigt studera det miljöpolitiska området. Gruppens uppgift är att få fram en bredare och fördjupande studie för framtidens miljöpolitiska och samhällsekonomiska ställningstaganden. *Medvind i uppförbacke*⁵³ är gruppens första rapport skriven av Gabriel Michanek, professor i miljö- och naturresursrätt och Patrik Söderholm, professor i nationalekonomi. Studien utgår från ett "investerarperspektiv" av den svenska vindkraftsutbyggnaden och syftet med rapporten är att: "(a) analysera ett antal viktiga ekonomiska, politiska och rättsliga förhållanden som påverkar vindkraftens utbyggnad i Sverige; (b) presentera en översiktlig samhällsekonomisk analys av den svenska vindkraftspolitiken; samt (c) diskutera behovet av förändringar i politikens mål, styrmedel och rättsliga processer".⁵⁴

Rapporten avslutas med de mest centrala slutsatserna, författarna lyfter även fram ett antal lärdomar för den svenska vindkraftspolitiken och kommer med förslag till förändringar i politik samt lagstiftning.

⁴⁷ Michanek (2004), s. 252

⁴⁸ Boverket (2003), s. 130-131

⁴⁹ Vissa anläggningar listas i bilaga 1 till förordningen om MKB, vissa beslutas medföra BMP enligt 6kap. 3§ MB

⁵⁰ Michanek (2004), s. 184-192

⁵¹ Naturvårdverket, 2006-04-27, yttrande om prövning av vindkraftverk, dnr 303-1733-06

⁵² Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

⁵³ Michanek G (2006), *Medvind i uppförbacke, En studie av den svenska vindkraftspolitiken*, Expertgruppen för miljöstudier 2006:1

⁵⁴ Michanek (2006), s. 3 och 9

Genom de avgränsningar som gjorts i denna uppsats valdes några av de slutsatser som kan tänkas beröra mitt syfte ut ur ”Medvinden” och samlades i fyra rubriker. Efter varje fallstudie (se stycke 6-9) kommer dessa slutsatser att individuellt jämföras med de granskade fallens resultat.

Vindkraftens miljöpåverkan

Ett centralt problem för vindkraft är att den påverkar (t.ex. landskapsbilden) regionalt och fördelarna (bl.a. koldioxidreduktion) gentemot andra energikällor är nationella eller globala. Dessa fördelar, framförallt vid lokaliseringsbedömningen i tillståndsprövningar, avspeglar sig sällan i rättstillämpningen i MB.⁵⁴

Beslut och processer

Konflikter i enskilda vindkraftärenden är inte ovanligt. Intressen som traditionell landskapsbild och klagomål på buller/skuggor från närboende men även från kommunala och statliga myndigheter gör att utgången är svår att förutse. Här tenderar de lokala, ”traditionella”, och mer påtagliga miljöintressena ta över. Regler som styr intresseavvägningen är otydliga, vilket medför att projektörer kan stå inför en lång och olönsam beslutsprocess som efter år av prövning tillslut nekas byggande.⁵⁴

Kommunens makt

Kommuner har en mycket stark maktposition vad gäller den fysiska planeringen av mark och vatten. Vissa områden är mer lämpade för vindkraftverk. Genom att inte anta en detaljplan för ett sådant område kan en kommun blockera beslut, då det enligt lag inte går att ge bygglov för verk innan detaljplan antagits. Regeringen skulle i dessa fall kunna framtvunga ett beslut, något som enligt författarna aldrig utnyttjas i praktiken. Vid översiktsplanering finns det ingen rättslig motsvarighet. Detta gör att kommuner har en stor frihet att väga olika intressen vid den fysiska planeringen medan lagstiftningen är svagt styrande. Enligt studier visar det sig att det kommunala självstyret och planmonopolet spela en stor roll i praktiken; i kommuner med lågt politiskt och tjänstemannamässigt intresse är oftast utbyggnaden av vindkraftverk blygsam. Enligt Michanek borde det statliga ansvaret för planeringen enligt PBL stärkas.⁵⁵

Politik och lag

”Det är av yttersta vikt att vindkraftpolitiken sammantaget är så tydlig att investerare känner en betydande trygghet i att satsa på vindkraftutbyggnad. Det är därför angeläget att målet för vindkraften uppfattas som verkligt och inte bara ett planeringsmål.”⁵⁶

Idag finns en diskussion om att förstärka och införa nya styrmedel⁵⁷ för att öka utbyggnaden. Även om författarna är positiva till certifikatsystemet betonar de att för att uppnå en långsiktighet, reducera osäkerheter för investerarna och nå det uppsatta vindkraftsmålet⁵⁸ måste trögheter i politiken och den rättsliga prövningen ses över. Detta kan kräva en partiuppörelse över blockgränserna och att aktivt, via lagstiftning framhäva vindkraft. Med en stabil politik och en förenklad tillståndsprövning skulle vindkraft kunna vara konkurrenskraftig med t.ex. biokraftvärmen.⁵⁹

⁵⁵ Michanek (2006), s. 149-153

⁵⁶ Michanek (2006), s. 154

⁵⁷ Idag finns elcertifikatsystem och miljöbonus.

⁵⁸ 10 TWh år 2015

⁵⁹ Michanek (2006), s. 152

Beskrivning och resultat av de granskade fallen

I följande fem kapitel beskrivs resultaten av de fem granskade fallen. Varje fall inleds med en sammanfattning av de mest centrala händelserna och avslutas med en utvärdering och jämförelse med de slutsatser som valts ur från Michaneks, Medvind i uppförsbacke.

5. Fall 1, Eslövs kommun

I december, 2001 inkom ansökan om tillstånd för två vindkraftverk till Länsstyrelsen i Skåne län, som i januari 2003 beslutade att meddela tillstånd. Beslutet överklagades till Miljödomstolen som delade länsstyrelsens bedömning om tillåtlighet medan Miljööverdomstolen i nästa steg fann verken otillåtliga. Den främsta orsaken var att verken skulle komma att strida mot den kommunala planeringen. Sammantaget tog det lite mer än fyra år att slutligen avslå ansökan. Bygglovets prövades parallellt hos kommunen som i november 2002 beslutade att inte ge lov. Beslutet överklagades till länsstyrelsen som strax efter Miljööverdomstolens dom i januari 2005 avlog överklagan. Vid denna lovprövning fann länsstyrelsen att placeringen var olämplig och sökandens intressen bör vika för motstående intressen.

5.1 Regionala förutsättningar och miljöpolicy

Eslövs kommun har i sin rådande översiktsplan utarbetat en policy om vindkraftverk. I den står bland annat att verk inte skall tillåtas 500m från samlad bebyggelse, skall samlas i grupper på 3-5 verk, följa landskapets struktur och ha ett minsta avstånd mellan grupper på 3-5km, beroende på storlek och landskapets struktur.⁶⁰

5.2 Allmän beskrivning

Det var Gösta Tykesson (GT) som ville uppföra och driva två verk på två fastigheter⁶¹ i Eslövs kommun i Skåne. De två verken planerades med vardera en effekt på 600kW, en rotordiameter på 44m och en navhöjd på 65m. Verken beräknades producera 2800MWh/år, vilket motsvarar hushållsel till ca 560 villor eller 935 lägenheter. Verken skulle placeras i odlad åkermark i en spridd bebyggelse. Det fanns fyra existerande vindkraftverk 2,5km från de planerade verken. Närmaste bostadshus låg på ett avstånd av 428m.⁶²

5.3 Tillståndsprocessen

Miljö tillståndet

En första version av ansökan om tillstånd till vindkraftanläggning inkom till länsstyrelsen (Lst) i Skåne län den 18 december 2001. En andra version inkom den 3 maj 2002. Ansökan gällde uppförande och drift av två vindkraftverk och prövades under 9 kap MB och antas ge betydande miljöpåverkan⁶³. Yttranden som inkom till Lst i Skåne var framförallt från Eslövs kommun som emot sa sig ansökan då den stred mot avstånden i den kommunala policyn. Miljöprövningsdelegationen (MPD) beslutade den 30 januari 2003 att godkänna ansökan och ge GT tillstånd till de sökta verken. Lst i Skåne bedömde att verken låg i anslutning till ett område för vindkraftverk enligt rådande ÖP. Närmaste bostad som låg 428m bort, ansågs som tillräckligt avstånd. Närmaste vindkraftverk som låg 2,5km bort och utseendet på landskapet med träd och buskridåer gjorde att de olika grupperna inte skulle komma att upplevas som störande. Lst i Skåne fann att under förutsättning att skyddsåtgärder vidtas kunde verksamheten bedrivas utan olägenhet.⁶⁴

⁶⁰ Översiktsplan 2001 för Eslövs kommun, antagen 2002-02-25

⁶¹ Högseröd 3:3 och 5:12

⁶² Länsstyrelsen i Skåne län beslut 2003-01-30 i mål dnr: 551-21150-02

⁶³ SNI-kod 40.1-5.

⁶⁴ Länsstyrelsen i Skåne län beslut 2003-01-30 i mål dnr: 551-21150-02

MKB och samråd

Sammanlagt fem samråd och möten hade arrangerats med myndigheter, grannar, allmänhet och intresseorganisationer. Det var främst de boende som oroade sig över avstånd till tomtgränser, störda tamdjur, psykisk och ekonomisk skada samt önskade sig ett fotomontage av platsen.

I MKB:n behandlades endast en placering. En alternativ placering fanns från början men den godkändes inte av försvarsmakten. Nollalternativ var fortsatt åkerbruk och alternativ energikälla är kraftvärmeverk. En 700 m ny väg skulle behöva byggas och elnätet skulle behöva förstärkas. Buller hade beräknats med en dansk modell som visade att den fastighet som ligger närmast har en ljudnivå på 39,2 dB(A) och låg strax under den acceptabla gränsen på 40 dB(A). Skuggberäkningar som gjorts visade att inga fastigheter skulle komma att påverkas över det oacceptabla värdet på 30 tim/år. Den fastighet som påverkades mest fick en skuggtid på 28,3 timmar/år. Området var inte utpekade som riksintresse och verken skulle enligt författaren inte konkurrera med något friluftsliv eller naturliv. De menade även att då verken placerades i jordbruksbyggd blir miljöpåverkan på området liten. MKB:n påvisade egentligen inga effekter eller konsekvenser.⁶⁵

Överklagan och domslut

Tillståndet från länsstyrelsen överklagades till Miljödomstolen (MD), Växjö tingsrätt. Det var sju privatpersoner som yrkade på att MD upphävde det meddelade tillståndet med anledning av att tillståndet bl.a. strider mot Eslövs kommunpolicy, att det är ändrade uppgifter i ansökan, att de inte blivit kallade till samråd och att det varit oreda i bygglovsärendet. De ansåg även att ansökan saknar utredning om tamboskap, tv-störningar och eventuella ekonomiska förluster. MD beslutade den 22 december 2003 att avslå samtliga överklaganden. De fann inte några brister i samrådet. Avstånd, buller och skuggor till bostadshus var acceptabla och enligt Boverket verkar tama eller vilda djur inte störas av vindkraftverk. MD ansåg att det idag saknades anledning att tro att verk på 400meters avstånd skulle påverka elektronisk utrusning. Då verken skulle komma att placeras i ett landskap utan särskilda natur- och kulturvärden ansågs 2,5 km mellan verken vara acceptabelt.⁶⁶

MD:s dom ifråga om tillstånd överklagades sedan till Miljööverdomstolen (MÖD). Det var sex personer som yrkade på att MÖD avsåg ansökan med hänvisning till vad som sagt i MD och tillade vidare att MKB:n inte uppfyllde alla krav, oro över skador av is, strålningsrisk, befarad värdeminskning samt att buller- och skuggmätningar givit oacceptabla störningar. Den 12 januari 2005 upphävde MÖD, MD:s och MPD:s beslut och avsåg ansökan om tillstånd. Skälet till domen var att Eslövs ÖP borde ges stor tyngd vid prövning av en ansökan om vindkraftetablering. Den valda platsen kunde inte ses som förenlig med ÖP:ns riktlinjer. Verken skulle även medföra risk för buller- och skuggstörningar för de boende och ge en betydande påverkan på landskapsbilden i ett flackt jordbrukslandskap med småskalig bebyggelse. En etablering av vindkraft på den valda platsen kunde därmed inte godtas.⁶⁷

5.4 Bygglov

Ansökan om bygglov inkom till Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Eslövs kommun den 23 mars 2001. Tykesson sökte bygglov för två verk på Högseröd 3:3 och 5:12. Området omfattades inte av detaljplan. Den 6 november 2002 avsågs ansökan om bygglov med hänvisning att placeringen av verken inte överrensstämmer med antagen vindkraftpolicy bl.a. av närheten till den befintliga vindkraftparken och den samlade bebyggelsen.⁶⁸ Beslutet

⁶⁵ Ansökan och MKB, 2002-05-03, Gösta Tykesson, Svalöv

⁶⁶ Miljödomstolen, Växjö tingsrätt dom 2003-12-22 i mål M83-03

⁶⁷ Miljööverdomstolen dom 2005-01-12 i mål M440-04

⁶⁸ Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Eslöv beslut 2002-11-06 i mål Dnr: 364/01

överklagades till Lst i Skåne Län av GT, som den 1 februari 2005 avslag överklagandet bla med hänvisning att GTs intressen bör vika för de motstående intressena och att placeringen var olämplig ur landskapsbildsynpunkt. Beslutet vann efter sammanlagt 4 år (23 februari 2005) laga kraft.⁶⁹

5.5 Intervju av verksamhetsutövare, Tykesson

Telefonintervju med verksamhetsutövare, Gösta Tykesson, Svalöv, 14 november 2006.

Kommentar till processen

Tykesson berättar att han ville anlägga två verk i Skåne, han har sedan tidigare ett verk i drift. Genom förfrågningar kom han i kontakt med den tänkta platsen som ansågs ha rätt förutsättningar, även ur "tjänstemannahåll". Platsen låg enligt Tykesson precis i närheten av det område som kommunen pekat ut som område för vindkraft i sin policy. Han anser att MÖD:s dom i det ärendet är en tolkningsfråga, d.v.s. om verken skulle hamna inom eller utanför detta område eller hur man uppfattar riktlinjerna i ÖP:n. Tykesson skrev själv MKB:n och tycker vidare att hela tillståndsprocessen och överprövningarna är tidsödande och komplicerade. Tykesson tycker idag att det är alldeles för enkelt att överklaga, han ser att det enda som behövs är att skriva ner tre rader på ett papper och sedan är det igång. Skulle det t.ex. kosta 500 kr tror han att de skulle se annorlunda ut.

Tykesson berättar att under processens gång köptes en ödefastighet upp vid de planerade verkens närhet. Fastigheten fick i sin tur bygglov för en bostad mitt under pågående prövning av verkens lov. Detta innebar förändrade förutsättningar för honom. Tykesson tycker inte att Eslövs kommun borde eller inte kunnat ha gett bygglov till någon annan under pågående prövning. Här tycker han att han var lite för snäll då han själv kunnat överklaga bygglovet på ödefastigheten.

Framtidsutsikter

Han tror på utvecklingen av vindkraft. Ändrade regler och certifikatsystemet är bra. Han ser ett ökat miljömedvetande bland människor som i sin tur ger en annan acceptans till energikällan vindkraft. Tykesson anser att de ändrade reglerna i FMH är positivt. Vidare skulle han vilja snabba på hela tillstånds- och lovprocessen, då den i dag tar flera år.

5.6 Utvärdering och jämförelse

Under rubrikerna nedan följer en jämförelse och utvärdering av fall 1 med de fyra slutsatser som valts ut ur Medvinden (se stycke 4.2.1).

Vindkraftens miljöpåverkan

Fram till sista prövningen ansågs platsen inte ha andra stora värden att konkurrera med. MÖD ansåg dock att påverkan på landskapsbilden och buller var för stora för att meddela tillstånd. Domen visade tydligt på den lokala påverkan och några fördelar för miljön nämns eller bedöms inte i domslutet, något som dock nämns i den sökandes ansökan och MKB.

Beslut och processer

Två instanser ansåg verken som tillåtliga och att de motstående intressen inte var tillräckliga för avslag. Under inledande samråd var det främst privatpersoner som yttrande sig och det var också de som överklagade besluten. I bygglovsärendet bedömer Lst efter överklagan det motsatta mot tidigare d.v.s. att den sökandes intressen bör vika för de motstående intressena. Intresseavvägningen är i detta fall inte tydlig och MÖD:s nekande dom efter fyra år upplevs både som oväntad och svår att förutse.

⁶⁹ Länsstyrelsen i Skåne län beslut 2005-02-01 i mål dnr: 403-7400-03

Kommunens makt

Ansökan avslogs främst pga av konflikt med den kommunala planeringen. Kommunen hade avsatt ett område lämpat för vindkraft och skapat ett policydokument för placering och utformning. Kommunen motsatte sig etablering då placeringen skulle strida mot policyn ifråga avstånd (men överklagade inte Lst beslut) och bygglovet avslås med samma anledning. Lst och MD ansåg att anläggningen låg i anslutning till det avsatta området och att policyn endast är riktlinjer, något som inte delades av MÖD. I detta fall fanns alltså beslutade förutsättningar, men som i rättsprövningen tolkades olika.

Politik och lag

”Det är av yttersta vikt att vindkraftpolitiken sammantaget är så tydlig att investerare känner en betydande trygghet i att satsa på vindkraftutbyggnad. Det är därför angeläget att målet för vindkraften uppfattas som verkligt och inte bara ett planeringsmål.”

I detta fall reducerades inga osäkerheter för framtida investerare. I alla fall inte för framtida privata investerare då den sökandes intressen, det politiskt uppsatta produktionsmålet och miljömålen kontra lokala intressen i detta fall inte vägde tyngst.

6. Fall 2, Eslöv/Lunds kommun

Om man räknar från den första ansökan i maj 1998, tog det sex år och två överprövningar att i maj 2004 meddela EuroWind AB tillstånd till sex vindkraftverk i Skåne. Miljödomstolen delade i första överprövningen, Länsstyrelsen i Skåne läns bedömning om otillåtlighet medan Miljööverdomstolen i nästa prövning fann verken tillåtliga. Den främsta orsaken till Länsstyrelsens bedömning var motstridiga uppgifter i ansökan och för stor påverkan för de boende medan MÖD fann påverkan acceptabel och att kommunernas inställning i frågan är viktig. Byggloven prövades i två kommuner och efter över sju år och tre överklagningar beviljades det ena i april 2006. Det andra ärendet ligger i skrivande stund (15 december 2006) hos Lst i Skåne för ytterligare prövning.

6.1 Regionala förutsättningar och miljöpolicy

Eslövs kommuns översiktsplan antogs 2002. Där nämns att verk inte skall tillåtas 500 m från samlad bebyggelse, skall samlas i grupper på 3-5verk med minsta avstånd på 3-5 km, beroende på storlek och landskapets struktur. Det sökta området är i planen utpekade som lämpligt för vindkraftverk.⁷⁰ I Öp:n för Lunds kommun är området angivet som konfliktfritt och föreslaget för vindkraftverk.⁷¹

6.2 Allmän beskrivning

Företaget EuroWind AB (senare Universal Wind AB) och idag Airtrends international AB hade för avsikt att uppföra och driva sex verk, delade på två grupper av tre på tre fastigheter⁷² i Eslöv och Lunds kommuner i Skåne. De sex verken skulle ha en effekt på vardera 1.5 MW, en navhöjd på 65 m och rotordiameter på 70 m. Verken beräknades producera 23 MWh/år och ge hushållsel till ca 1300 villor. Verken skulle komma att placeras i stor och öppen odlad åkermark nära E22 med närmaste bostad 390 respektive 410m bort. I området finns redan existerande verk och andra större industrier.⁷³

6.3 Tillståndsprocessen

Miljötillståndet

En första version om ansökan för tillstånd till vindkraftanläggningen inkom till Länsstyrelsen i Skåne län den 13 maj 1998 (under ärendets gång hade sökanden justerat storlek och placering tre gånger). Ärendet kungjordes den 14 april 2000. Ansökan gällde tillstånd till miljöfarlig verksamhet⁷⁴ för uppförande av sex vindkraftverk och prövades under de två äldre miljölagarna⁷⁵. Yttranden som inkom till Lst i Skåne var framförallt från Lunds kommun som både avstyrkte p.g.a. skuggutbredningen (Miljöförvaltningen) och tillstyrkte bifall till ansökan under förutsättning att skuggurkoppling används (Miljönämnden) samt ett antal privatpersoner som bl.a. protesterade mot projektet som helhet. Eslövs kommun hade inget att erinra mot ansökan.

Miljöprövningsdelegationen i Skåne län (MPD) beslutade den 21 juni 2001 att avslå ansökan. Länsstyrelsen bedömde att motstridiga uppgifter i ärendet beträffande fastigheter och avstånd till dessa, varierar i olika handlingar. Det var för mkt skuggor och buller för vissa bostäder och placeringen hade inte kunnat visa på ett tillräckligt avstånd utan olägenhet för bebyggelse.⁷⁶

⁷⁰ Översiktsplan 2001 för Eslövs kommun antagen 2002-02-25

⁷¹ Översiktsplan för Lunds kommun, ÖPL -98, antagen 1998-05-28

⁷² V Odarslöv 5:1, Ö Odarslöv 2:1 och Getinge 2:1

⁷³ Länsstyrelsen i Skåne län beslut 2001-06-21 i mål dnr: 245-12319-98

⁷⁴ SNI-kod 40.1-5

⁷⁵ Miljöskyddslagen (1969:387) och Lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser

⁷⁶ Länsstyrelsen i Skåne län beslut 2001-06-21 i mål dnr: 245-12319-98

MKB och samråd

Sammanlagt tre möten och offentliga sammanträden hade arrangerats med myndigheter, grannar och allmänhet. Det var främst de boende som oroade sig över avstånden till bostäder, påverkan på grödor, över stressupplevelser, att verken skulle komma att dominera landskapet och att samtliga gränsvärden skulle tangeras.⁷⁷ Efter ett av dessa möten ålades bolaget att komplettera sin ansökan på fem punkter.⁷⁸

I MKB:n behandlades endast ett alternativ. En alternativ placering och andra storlekar hade diskuterats men ansågs inte vara ekonomiskt försvarbart. Ungefär 400 m ny väg skulle komma att behöva byggas. Det fanns enligt författarna inga hinder för elanslutning. Avståndet till närmaste bostad var 390 m. Buller- och skuggberäkningar hade gjorts, bullernivån kommer att ligga under Naturvårdverkets riktlinjer på 40 dB(A) men av skuggeffekter kommer flera fastigheter påverkas mer än den rekommenderade gränsen på 30tim/år. Bolaget hade åtagit sig att reducera dessa genom optimeringsprogram. Området var inte av riksintresse för kultur- och naturvården. Enligt dokumentet konkurrerade verken inte med friluftsliv eller naturliv och det fanns inga fågelstråk eller utmärkande landmärken i området. I MKB:n behandlades endast direkta effekter (skuggor och buller) och åtgärder för dessa.⁷⁹

Överklagan och domslut

Tillståndet från länsstyrelsen överklagades till Miljödomstolen (MD). Airtrends AB yrkade på att MD ändrade Länsstyrelsens beslut och meddelar tillstånd. Bolaget ansåg att det endast var marginella ändringar av placeringen, vilket inte påverkade den omkringliggande bebyggelsen, att skuggberäkningar var gjorda med worst case scenario och att verken skulle ligga i ett område utpekad som lämpligt av Lunds kommun. MD beslutade den 30 september 2002, att avslå överklagan. Domstolen bedömde att ljud och påverkan på landskapsbilden inte utgjorde något hinder för tillstånd. Däremot fanns brister i redovisningen av alternativa lokaliseringar och skuggberäkningarna. Avståndet till bostäder av denna storlek på verk borde enligt MD:s tolkning av rättspraxis vara minst 500m.⁸⁰

MD:s dom ifråga om tillstånd överklagades vidare till Miljööverdomstolen (MÖD). Airtrends AB hänvisade till vad som sagt i MD men tillade att MD:s domskäl om 500m ansågs konstigt och omotiverat, att policyn antogs efter MPD:s beslut, att skuggberäkningarna var korrekta och att lokaliseringen valts i samråd. Motparter var Lst och 9 pers som menade att lokaliseringskravet var bristfälligt, de inte litade på buller- och skuggberäkningarna, avstånden var mindre än Boverkets rekommendationer, att det var stor visuell påverkan för de boende och att avståndet mellan grupperna endast var 2 km (Eslövs policy säger 3-5 km). Den 7 maj 2004, upphävde MÖD, MD:s och MPD:s beslut och lämnade bolaget tillstånd att uppföra sex verk. Skälet till domen var att inverkan på landskapsbilden ansågs måttlig i ett högexploaterat område mellan en riksväg och en europaväg och det därav inte krävs redovisning av alternativa lokaliseringar⁸¹. MÖD anmärkte här att en stor betydelse var kommunens inställning i lokaliseringsfrågan. Lunds kommun hade bara tillstyrkt den södra gruppen (den i Lund) och Eslövs kommun uppförandet av den ena gruppen. Bolaget hade även vidtagit åtgärder för att minska skuggor och ljudnivån. Avståndet på ca 400m ansågs ok i detta fall då Boverkets riktlinjer är en generellt angiven avståndsgräns och att det inte är storleken som skall bedömas utan störningen.⁸²

⁷⁷ Bilaga 6.1 Minnesanteckningar samrådsmöte, Odarslöv, 1998-05-25

⁷⁸ Protokoll från Länsstyrelsen i Skåne län av sammanträde i Odarslöv, 2001-03-13

⁷⁹ Ansökan och MKB, Ola Gejervall Eurowind AB, Malmö, 1998-07-09,

⁸⁰ Miljödomstolen, Växjö tingsrätt dom 2002-09-30 i mål M286-01.

⁸¹ Se MÖD:s dom i fall 3, Där var lokaliseringen starkt ifrågasatt och utredning om alt. lokaler krävdes

⁸² Miljööverdomstolen dom 2004-05-07 i mål M9178-02

6.4 Bygglov

Bygglovet i Eslöv

Ansökan om bygglov inkom till Eslövs kommun den 5 jan 1999. Universal Wind AB sökte bygglov för tre verk på Getinge 1:1 och 3:1. Området omfattades inte av detaljplan. Ansökan om bygglov avsågs den 8 december 2004 med hänvisning att placeringen av verken är i olika höjd vilket påverkar landskapsbilden och att avståndet till den planerade gruppen i Lund var mindre än 3-5 km, vilket inte överrensstämde med antagen vindkraftpolicy.⁸³

Beslutet överklagades till Lst i Skåne Län av bolaget, som den 9 maj 2005 upphävde beslutet och återförvisade ärendet för ny handläggning då de fann att företräde bör ges till bolaget och att verken inte skulle komma att medföra betydande olägenhet.⁸⁴ Byggnadsnämnden och en privatperson överklagade nu beslutet till Länsrätten där de bl.a. yrkade på att bygglov inte bör beviljas innan det finns en ny ÖP som berör dagens jättevindkraftverk. Bolaget påpekar då att ansökan om bygglov inkom redan 1999, och Eslövs kommun vid antagande av den nya ÖP:n 2002 väl kände till vilken storlek det gällde. Den 26 september 2005, avsåg Länsrätten överklagandet då placeringen idag ansågs ok enligt rådande ÖP. De påpekade även att en ÖP aldrig är bindande utan vägledande och att det inte är Länsrätten som skall bedöma om det behövs en ny.⁸⁵ Domen överklagades vidare till Kammarrätten som nekade prövning.⁸⁶ Efter återförvisning beviljade MBN den 19 april 2006 bygglov för de tre verken.

Bygglovet i Lunds kommun

Ansökan om bygglov inkom till byggnadsnämnden i Lunds kommun den 9 januari 1999. Universal Wind AB sökte bygglov för tre verk på Odarslöv 12:1 och 11:1. Området omfattades inte av detaljplan och följde bedömning om områden lämpliga för vindkraftetablering. Ansökan om bygglov avsågs den 19 december 2005 med hänvisning, att innan byggnadsnämnden prövade lokaliseringen av den planerade forskningsanläggningen EES kunde inte bygglov beviljas och om det var möjligt att bygga dem båda får avgöras i den framtida planeringen.⁸⁷

Beslutet överklagades av bolaget till Länsstyrelsen i Skåne, som den 24 april 2006 avsåg överklagandet. De menade att Byggnadsnämnden haft grund för att avslå ansökan då det fanns behov av att detaljplanera innan bygglov kunde ges.⁸⁸ Även detta beslut överklagades av bolaget, denna gång till Länsrätten. Den 18 aug 2006 upphävdes det överklagade beslutet och återvisades till Lst för fortsatt prövning. De bedömde inte att detaljplanekrav fanns innan bygglovsfrågan kunde prövas och att Lst inte redovisat sin syn på andra beslutsgrunder.⁸⁹ Byggnadsnämnden överklagade Länsrättens beslut till Kammarrätten. Den 18 okt 2006 beslutade Kammarrätten att inte meddela prövningstillstånd och att Länsrättens dom står fast.⁹⁰ Ärendet ligger således i skrivande stund (15 december 2006), efter återförvisning, hos Lst i Skåne för ytterligare prövning.

⁸³ Miljö och samhällsbyggnadsnämnden i Eslövs kommun beslut 2004-12-08 Dnr: 1638/04

⁸⁴ Lst i Skåne län beslut 2005-05-09 i ärende dnr: 403-1125-05

⁸⁵ Länsrätten i Skåne län dom 2005-09-26 i mål 6197-05

⁸⁶ Kammarrätten dom 2006-01-17 dom i mål 6110-05

⁸⁷ Byggnadsnämnden i Lunds Kommun beslut 2005-12-19 i ärende BL1230/98

⁸⁸ Lst i Skåne län beslut 2006-04-24 i ärende dnr: 403-24306-05

⁸⁹ Länsrätten i Skåne län dom 2006-08-18 i mål 5188-06

⁹⁰ Kammarrätten i Göteborg dom 2006-10-18 i mål 5460-06

6.5 Intervju av verksamhetsutövare, Gejervall

Telefonintervju med verksamhetsutövare Ola Gejervall, EuroWind AB, 22 november 2006

Kommentar till processen

Som verksamhetsutövare på EuroWind berättar Gejervall att de tre verken i Eslöv byggdes sommaren 2006. Han berättar även om de tre återstående verken i Lund som har fått avslag för bygglov, framförallt för att de skulle strida mot en eventuell nybyggnad av en stor neutronforskningsanläggning (ESS) i närområdet. Nu visade det sig enligt Gejervall att verken inte alls strider mot anläggningen, att intressena inte kolliderar och ärendet ligger nu hos Lst. EuroWind tror nu att de kommer få lovet för de resterande verken och planeras till 2007.

Som verksamhetsutövare tycker han att vissa inom kommunen är duktiga och vissa inte. Han ser fortfarande att det är subjektiva värderingar som verkar styra i kommunerna och tycker det är konstigt att miljööverdomstolen fann verkan tillåtliga men inte kommunen. Processen har pågått i 8 år, och är ännu inte färdig. Enligt Eurowind är ett av de stora problemen i processen alla överklaganden. Idag anser han att det är för enkelt, det som behövs är att skriva en halv sida och skicka in till den prövande myndigheten. All hantering vid överklagan tar tid, tid som i sin tur kostar pengar. Även yttranden från människor som inte har rätten att klaga måste behandlas. Gejervall tycker att det borde tas ut en avgift från människor som överklagar, och hoppas i och med det att överklagningarna skulle minska. Han påpekar dock att det alltid kommer att finnas människor eller en person som är emot projekt på ett eller annat sett, han menar att även om människor har rätt att tycka som de vill, borde de också kunna stå ut med vissa förändringar.

Framtidsutsikter

De ändrade reglerna i FMH tycker Gejervall är bra men berättar att Eurovind alltid kommer att söka tillstånd hos länsstyrelserna trots ändringen. En anmälan hos kommunen anser han inte väga lika tungt, ge samma trygghet och rättighet som ett miljötillstånd. Han exemplifierar det med att om man måste ha en investerare, en bank skall gå in med miljonbelopp i ett projekt, då behövs en större trygghet än anmälningsplikten.

Som verksamhetsutövare av vindkraft tycker han att framtiden för vindkraft ser jättebra ut, även om vi inte kommit lika långt som i Europa. Han tycker att medvetenheten om miljön och hur det faktiskt ser ut idag är mycket större, vilket skapar bättre förutsättningar för etablering. Konkurrensen bland bolagen i Sverige har dock hårdnat. Det har funnits ganska få bolag i Sverige, men nu börjar även andra företag uppmärksamma vindkraft

6.6 Utvärdering och jämförelse

Under rubrikerna nedan följer en jämförelse och utvärdering av fall 2 med de fyra slutsatser som valts ut ur Medvinden (se stycke 4.2.1).

Vindkraftens miljöpåverkan

I detta fall är den lokala påverkan för de närboende till en början delvis skäl för nekat tillstånd. Något som de två överprövande domstolarna inte bedömde. Några fördelar för miljön nämns inte i något beslut.

Beslut och processer

Till en början bedöms det vara motstridiga uppgifter i ansökan, brister i utredningen om ljud- och skuggberäkningar och avstånd d.v.s. en bristfällig ansökan och MKB. Lst och domstolarna delade inte uppfattning om påverkan för de närboende men det ställdes krav på redovisning av alternativa lokaliseringar av MD som MÖD därefter bedömde endast skall

finnas då lokaliseringen är starkt ifrågasatt. Lokala intressen/ointressen kontra enskilda och nationella. Utifrån samma lagstiftning har det i detta fall varit ett antal olika bedömningar och domskäl som i sin tur är svårt att förutse.

Kommunens makt

I detta fall handlade det om två kommuner. De två grupperna skulle vardera placeras i områden utpekade som lämpligt för vindkraftverk. Eslövs kommun hade till en början inget att erinra men hänvisade till den kommunala policyn i fråga om avstånd (något som inte bedöms som domskäl, då policyn är antagen efter ansökan). Lunds kommun tillstyrkte ansökan i domstolen beträffande gruppen i Lund. Kommunens inställning i frågan är sedan avgörande för MÖD meddelade miljö tillstånd.

Beträffande bygglovets motsatte sig sedan båda kommunerna en etablering och avslog ansökningarna om lov med hänvisning till detaljplanekrav och strid mot antagen policy. Dessa beslut överklagas och här betonar länsrätten till dem båda att en ÖP aldrig är bindande och att detaljplanekrav inte föreligger. Det kan tyckas märkligt att bygglov till en början nekas i båda kommunerna efter yttrande i tillståndsärendet och MÖD:s dom, något som även de högre instanserna i bygglovsöverklagningarna visar att de saknar belägg för. Kommunens makt i den fysiska planeringen är stor. Trots att verken planeras i områden utpekade som lämpligt för vindkraft pågår processen fortfarande efter över sju år.

Politik och lag

Utifrån intervju med verksamhetsutövare bedömdes verken i Lund ligga i konflikt med den planerade forskningsanläggningen, något som enligt verksamhetsutövaren visade inte sig vara sant. Självklart ligger det ett större intresse för kommunen att få till stånd forskningsanläggningen men hur länge får eller kan en kommun skjuta upp ett bygglovsbeslut?

7. Fall 3, Tanums kommun

I maj 1997 inkom en tillståndsansökan om att uppföra och driva nio vindkraftverk i Tanum till Länsstyrelsen i Västra Götaland. I maj 1998 meddelade Lst tillstånd till sju verk samt avslog ett. Beslutet överklagades och i den första överprövningen fann domstolen ytterligare fyra verk otillåtliga medan miljööverdomstolen i februari 2001 återigen gav bolaget tillstånd för sju verk. Parallellt gjordes en bygglovsprövning för sju verk till Tanums kommun som i oktober 2002 lämnade bygglov för fyra verk. I december 2004 ansökte bolaget om ändring av tidigare lämnat bygglov, vilket beviljades och nytt bygglov lämnades för sex verk i maj 2005. Beslutet överklagas men överklagan avskrevs i januari 2006. Sammanlagt tog det över 8 år att bevilja tillstånd och lov för sex verk.

7.1 Regionala förutsättningar och miljöpolicy

Enligt Tanums kommuns, då rådande ÖP, låg den planerade vindkraftanläggningen i ett K-område. Ett K-område innebär att turismen och friluftslivets intressen skall beaktas vid bedömning av tillåtligheten av exploateringsföretag och omfattas av riksintresse för natur och kulturvården.⁹¹ De planerade vindkraftverken låg även i eller i nära anslutning till ett område anvisats som lämpliga för vindkraftverk av Tanums kommun

7.2 Allmän beskrivning

Företaget Bohus Energi hade för avsikt att anlägga och driva nio vindkraftverk på tre fastigheter⁹² i Tanums kommun, Göteborgs och Bohuslän (verken placeras i två grupper, en med sju nya verk och en med ett nytt verk och ett existerande). Verken skulle vardera ha en effekt på 0,75 MW, tornhöjd på 45 m, rotordiameter på 44 m och sammanlagt producera 15,1 MW/h, vilket motsvarar elbehovet för 3020 lägenheter. Platsen är ett bergsområde, 4 km från kusten och närmaste bostad låg 423 m bort.⁹³

7.3 Tillståndsprocessen

Miljötillståndet

Ansökan om tillstånd till vindkraftanläggningen inkom till Länsstyrelsen i Västra Götaland den 15 maj 1997. Anläggningen antogs ge betydande miljöpåverkan⁹⁴ och prövades genom miljöskyddslagen. Yttranden som inkommit till Lst var framförallt från privatpersoner som avstyrkte etableringen. Länsstyrelsen i Västra Götaland meddelade den 29 maj 1998 tillstånd att på fastigheterna Buar och Torseröd 1:3 driva och uppföra en gruppstation av 7st vindkraftverk samt avslog ansökan om tillstånd att uppföra och driva ett vindkraftverk på fastigheten Torseröd 1:2. Beslutet motiverades med att ingen av remissinstanserna hade haft invändningar mot lokaliseringen, att etableringen inte stred mot rekommendationen i ÖP, intrånget var av ringa beskaffenhet, valet av plats kunde accepteras och att bullerolägenheter inte bedömdes uppstå. Ett verk avslogs med anledningen av den osäkerhet som fanns angående ljudnivåer av det befintliga verket på Torseröd 1:2 vilket gjorde att ytterligare verk inte kunde tillåtas. Lst ansåg vidare att avståndet till närmaste boende var relativt litet (345m) och buller som kunde uppstå var större än vad boende skäligen skall tåla.⁹⁵

MKB och samråd

Samråd hade arrangerats med Lst i regionen och Tanums kommun. Allmänheten hade informerats genom kungörelse i den lokala tidningen, där de som berördes av anläggningen fått tillfälle att yttra sig. Grannar hade informerats via post.

⁹¹ Vindpolicy för Tanums kommun antagen 1998-04-20

⁹² Torseröd 1:2, 1:3 och Buar 1:2

⁹³ Länsstyrelsen Västra Götaland beslut 1998-05-29 i mål dnr: 232-2515-98

⁹⁴ SNI-kod, 40.1-5

⁹⁵ Länsstyrelsen Västra Götaland beslut 1998-05-29 i mål dnr: 232-2515-98

MKB-dokumentet ingår i ansökan och är i detta fall skrivet på sammanlagt en sida. Där behandlas endast ett alternativ till placering och noll- alternativet beskrivs som en fortsatt användning av kärnkraft. En traktorväg finns, men kommer att behöva förstärkas. Transportbelastningen under produktionen kommer att begränsas till några gånger per år. Buller från verken har beräknats och hamnar under den rekommenderade gränsen⁹⁶. Skuggberäkningar, avstånd eller anslutning för el och avstånd till boende redovisas inte. Författaren menar att placeringen i landskapet ger än nästan obefintlig störning för de boende och att området dessutom är lite frekventerat av utomstående. Det kommer inte att genereras några avfall och författaren nämner att ”bränslet” vinden, är som bekant förnybar, ren och aldrig sinande. Det finns inga kulturminnen i området och växt- och djurliv påverkas inte. I MKB:n behandlas inga effekter eller vidare inga konsekvenser.⁹⁷

Överklagan och domslut

Tillståndet från Länsstyrelsen överklagades till Miljödomstolen (MD). En privatperson yrkade på att länsstyrelsens beslut upphävdes, gällande de två verken längst söderut på Buar och de två verken på Torseröd 1:3. Den klagande fann det oroande med så många vindkraftverk i hennes närhet och att det existerande verket redan nu ger hög störning (38,5 dB(A)). Hon tyckte även att det var orealistiskt att ytterligare 8 verk endast gav en ökning på 1,5dB. Detta menade hon borde utredas innan meddelat tillstånd.

Med bifall till överklagandet upphävde MD, den 28 oktober 1999, Lst:s beslut i fråga om de två verken längst söderut på Buar och de två på Torseröd 1:3. Domstolen bedömde att då det finns små möjligheter att vidta skyddsåtgärder för vindkraftverk (visuellt och buller) var lokaliseringen avgörande och att den klagande skulle få nivåer upp till ca 40dB. Det fanns även osäkerheter i ljudnivåer, redovisade brister i ansökan och MKB:n vilket medförde att det inte visats att detta var den bästa platsen med minsta möjliga intrång utan oskälig kostnad, även om placering är ok enligt ÖP.⁹⁸

Bohus Energi AB överklagade MD:s dom om nekat tillstånd för de fyra överklagade verken⁹⁹ till Miljööverdomstolen (MÖD). Bolaget menade att det är naturresurserna (vindförhållanden) som styr lokaliseringen av vindkraft. Närhet till vägar, att området är utpekad som lämpligt av Tanums kommun och att bullermätningarna är tillförlitliga gjorde lokaliseringen lämplig.

Den 13 februari 2001 upphävde MÖD, MD:s dom och lämnade Bohus Energi tillstånd att uppföra och driva även de fyra överklagade vindkraftverken. Motiveringen var att enligt kommunen och Lst var området lämpligt för lokalisering av vindkraftverk. Det inkräktade inte nämnvärt på det rörliga friluftslivet och inte heller påtagligt skadade områdets natur- och kulturvärden. Verkens störande inverkan på landskapsbilden var begränsad (avskilt från bebyggelse och nära vägar). Avgörandet för lokaliseringen var ev. bullerstörningar (framförallt för AO). Om skyddsåtgärder vidtas vid överskridning fick bullerberäkningarna dock anses ok. Vissa brister i ansökan gav anledning till villkorsreglering.¹⁰⁰

7.4 Bygglov

Ansökan om bygglov inkom till Miljö- och byggnadsnämnden i Tanums kommun den 15 maj 1997. Bohus Energi sökte bygglov för två verk på Torseröd 1:3 och fem verk på Buar 1:2. Området omfattas inte av detaljplan och ligger i ett område för energiproduktion enligt ÖP.

⁹⁶ Naturvårdverket riktlinje på 40 dB(A)

⁹⁷ Tillståndsansökan med MKB, Bohus Energi AB, Sven-Olov Granholm, Hamburgsund, 1997-05-05

⁹⁸ Miljödomstolen, Vänersborgs tingsrätt dom 1999-10-28 i mål M317-99

⁹⁹ Överklagan behandlar inte de tre verk som redan vunnit laga kraft inte heller det verk som Lst funnit otillåtligt

¹⁰⁰ Miljööverdomstolen, dom 2001-02-13 i mål M8782-99

Den 29 oktober 2002 lämnades bygglov för fyra verk, två på Buar och de två på Torseröd. De tre norra verken på Buar avsågs p.g.a. olägenheter för omgivningen.¹⁰¹

Den 2 december 2004 ansökte bolaget om ändring av tidigare lämnat bygglov. Ändringen gällde de två verken på Torseröd och för **fyra** verk på Buar. Det var ändrade placeringar och tornhöjd för de fyra verk som hade bygglov sen tidigare samt nya bygglov för ytterligare två verk. Även om det fanns miljötillstånd för tre verk till fanns det enligt Bohus Energi¹⁰² inte plats för tre verk utan de ville endast upprätta två verk på den ursprungliga placeringen på Buar. Dessa ändringar beviljades och bygglov lämnades för sex verk den 20 maj 2005.¹⁰³ Beslutet överklagades av tre personer till Lst i Västra Götaland, som den 25 januari 2006 avskrev ärendet för vidare handläggning.

Övrigt

Då besluten om bygglov drog ut på tiden och det var svårt att få ekonomi i projektet var bolaget den 3 dec 2002 tvungna att ansöka om en förlängning av igångsättningstiden. Lst beslutar den 4 feb 2004 att ge förlängning.¹⁰⁴ Efter det sålde Bohus Energi tillståndet till Eolus Vind AB. När Eolus Vind övertagit tillståndet och verkställandet, anmälde de till Lst i Västra Götaland om ändring av storlek och en annan placering av verken, dock inom samma område. Den 9 maj 2005 beslutade Lst att de givna ändringarna ryms inom det gällande tillståndet och godkände ändringarna.¹⁰⁵ Detta beslut överklagades av en privatperson, men som den 17 jan 2006 drog tillbaka sin överklagan.

Nils- Johan Nilsson projektledare på Eolus Energi berättade, den 3 november 2006, att 6 verk skall anläggas. Vid tiden för intervjun hade tre fundament byggts som vardera kommer att få verk med 55 m navhöjd och en effekt av 800 kW.¹⁰⁶

7.5 Intervju av verksamhetsutövare, Granholm

Intervju av Sven-Olov Granholm, verksamhetsutövare på Bohus Energi AB, 17 nov 2006

Kommentar till processen

Bohus Energi har idag sålt tillståndet till Eolus Vind AB. Som verksamhetsutövare ser han att hans planerade projekt alltid sker i "samstånd" och samråd med Lst. Är det så att de skulle vilja ändra, flytta eller ta bort verk så gör han det. Han berättar att ett problem med överklagningar och utdragna beslut är att ett tillstånd har ett bäst före datum, för att påbörja byggandet. Skulle tiden rinna iväg måste nya tillstånd och bygglov sökas vars beslut i sin tur tar tid. Som verksamhetsutövare ser han ett ytterligare problem med långdragna processer, de modeller och entreprenörer som avsågs från början av projekt behöver inte gälla 5-6år senare. Han tycker att Tanums kommuns agerande var "kanon" och ser inte att bygglovsprocessen varit något problem.

Vid arbetet med MKB anser han, att om man från början gör en utförlig beskrivning slipper man kompletteringar och med det sparar tid. Han tycker att samråd är bra för att skapa ett samförstånd. Han tycker sig också se en liten förändring av människors attityd gentemot vindkraftverk, då ingen lyckats undgå dagens klimathot. Trots detta kommenterar han att det alltid kommer att finnas människor som 3 veckor om året (dvs sommarboende) bor i sina "museum" som anser att inget skall förändras och att det skall vara som det alltid varit.

Framtidsutsikter

¹⁰¹ Tanums kommun, Miljö- och byggnadsnämndens beslut 2002-10-29 i mål 97.427-332 och 97.428-332

¹⁰² Granholm, Bohus Energi, *Tankar bakom ändringen på Vindkraftens placering - Torseröd/Buar.*

¹⁰³ Tanums kommun, Miljö- och byggnadsnämndens beslut 2005-05-20 i mål 04.1538-332 och 04.1539-332

¹⁰⁴ Länsstyrelsen Västra Götaland beslut 2004-02-04 i mål dnr: 55183007-2002

¹⁰⁵ Länsstyrelsen Västra Götaland beslut 2005-05-09 i mål dnr: 555-33649-2004

¹⁰⁶ Telefonintervju 2006-11-03 med Nils- Johan Nilsson projektledare på Eolus Energi

Som verksamhetsutövare ser han positivt på förändringen i FMH men undrar om kommunerna är mogna för att kunna ta sådana beslut. En förändring som Granholm vill se är att vindkraftprojektörer inte själva skall bekosta nätanslutningen eller elförstärkningen till verken. Denna kostnad ser han inte för andra el/energiproducenter och detta anser han bör finansieras av staten. Han berättar att i Danmark bekostar staten anslutningen ända fram till parkkanten.

Vidare ser han att framtiden för vindkraft inte kunde vara bättre. Han tycker att vattenbaserade vindkraftverk med anläggning och service i dagsläget är för dyr, även om det blåser bättre till havs. Vid frågan om att det skulle vara färre som klagar och blir störda, upplever han inte någon skillnad. Han berättar att Bohus Energi var med på ett projekt i Blekinge, där var det fiskare som överklagade istället. Han tycker att det finns bra ställen på land att utveckla på.

7.6 Utvärdering och jämförelse

Under rubrikerna nedan följer en jämförelse och utvärdering av fall 3 med de fyra slutsatser som valts ut ur Medvinden (se stycke 4.2.1).

Vindkraftens miljöpåverkan

Verken ansågs med sin placering inte konkurrera eller nämnvärt påverka några värden. Verkens störande inverkan på landskapsbilden bedömdes vara begränsad (avskilt från bebyggelse (423 m) och nära vägar). Påverkan bedöms alltså efter hur människor eller om det finns människor som uppfattar någon störning. Denna subjektiva värdering av påverkan eller inte måste vara ytterst svår att förutse för en projektör.

Beslut och processer

Till en början ansågs ett verk ge oacceptabla bullerstörningar, något som accepterades av bolaget. Däremot överklagades tillståndet för fyra verk och som till en början bedömdes ge olägenheter för den överklagande. MÖD bedömde dock att om skyddsåtgärder vidtas anses även denna störning vara inom gränserna. I detta fall uppstod ett nytt problem med att det blev tidsnöd för de verk som funnits tillåtna från början av Lst (varje tillstånd har den deadline för igångsättande efter att tillståndet vunnit laga kraft) och att byggloven fattades sent, något som även kommenterades vid intervjun med verksamhetsutövaren. Efter 9 år och en del vändor börjar verken byggas. Även om det inte varit stora intressemotsättningar har det ändå varit en onödigt lång och olönsam process.

Kommunens makt

Angående tillståndsfrågan ansåg både kommunen och Lst att platsen var lämplig. De yttrade heller inget annat vid den slutgiltiga överklagan. Ändå beslutade kommunen att inte ge bygglov för tre verk p.g.a. av olägenheter. Den kommunala nämndens bedömningar i bygglovsfrågan enligt PBL tillämpades alltså strängare än MÖDs bedömning enligt MB. Befogat eller obefokat? Efter en del turer beviljas slutligen bygglov för sex verk.

Politik och lag

Det har varit svårt att hänga med i alla turer kring detta fall, utdragna processer ger tidsnöd och utvecklingen av torn och verk under 7-8 år gjorde att tidigare tänkta modeller blev omoderna. Ändrade antal, storlekar och placeringar har skapat oreda för alla parter så även för de närboende. En snabbare beslutsprocess skulle dock ha kunnat minska viss omstrukturering

8. Fall 4, Hudiksvall

I maj 2003 inkom ansökan om 5 vindkraftverk i Hudiksvall till länsstyrelsen i Gävleborgs län, som godkände tillståndansökan i januari 2004. Det tog lite över 3 år och fyra överprövningar i domstol tills dess att tillståndet vann laga kraft i juni 2006. Parallellt gjordes en bygglovsprövning som kommunen godkände i mars 2004. Efter tre år och 7 överklaganden vann lovet laga kraft i september 2006. Under de sammanlagt 11 överklaganden delade de olika domstolarna, länsstyrelsens och kommunens bedömning om tillåtlighet och lov samt fann att de klagande antingen inte var sakägare eller särskilt berörda av verksamheten.

8.1 Regionala förutsättningar och miljöpolicy

Det finns ingen speciell behandling av vindkraftverk i Hudiksvalls kommunala översiktsplan, däremot finns utpekade områden som är viktiga för naturvård och friluftsliv. Den planerade vindkraftsparken ligger inte i ett sådant område. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har från 2001 utarbetat en vindkraftpolicy¹⁰⁷ för länet. Det berörda vindkraftområdet bedöms inte strida mot länets policy.

8.2 Allmän beskrivning

Det var företaget RES Skandinavien AB som ville anlägga, driva och avveckla en vindkraftanläggning med 3-5 verk på Vårdkasberget vid Rogsta Prästgård 1:3 i Hudiksvalls kommun. De sökta verken skulle ha en sammanlagd uteffekt på mindre än 10 MW, en tornhöjd på max 90 m och rotordiameter på max 90 m. Den årliga produktionen förväntades uppgå till 25 GWh, vilket motsvarar hushållsel för 4300 villor. Vårdkasberget är ca 80 m högt, ligger ca. 13 km från Hudiksvall och karaktäriseras av skogsmark. De närmaste bostäderna låg på 1,3 kilometers anstånd från de planerade verken.¹⁰⁸

8.3 Tillståndsprocessen

Miljötillståndet

Ansökan om tillstånd till vindkraftanläggningen inkom till Länsstyrelsen i Gävleborgs län den 26 juni 2003. Anläggningen antogs ge betydande miljöpåverkan¹⁰⁹ och prövades genom 9kap MB. Yttranden som inkommit till Lst är framförallt från privatpersoner som mot sa sig etableringen. Miljöprövningsdelegationen (MPD) beslutade den 21 januari 2004 att godkänna ansökan tillsammans med MKB:n och att lämna tillstånd till en gruppstation av 3-5 verk på den sökta fastigheten. Beslutet motiverades med att, ”om föreskrivna villkor följs, kan verksamheten förenas med de allmänna hänsynsregler och målen i MB samt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark och vatten”.¹¹⁰

MKB och samråd

Sammanlagt har tre samråd arrangerats; Ett tidigt, med Lst och kommunen angående lokaliseringen, ett andra med inbjudna grannar och ett sista, utökat samråd med allmänheten. Där diskuterades bland annat alternativa lokaliseringar och förslag till en placering västerut på Vårdkasberget.

MKB-dokumentet tar upp tre alternativ till placering av verken. Det västra alternativet på Vårdkasberget är det alternativ som anses bäst och fungerar som huvudalternativ. Vid val av detta alternativ måste 1 km ny väg att anläggas och 2 km av vägen måste bärighetsförstärkas. Närmaste möjlighet till nätanslutning ligger 6 km bort. Bullerberäkningar har gjorts och jämförts med Naturvårdsverkets riktlinjer¹¹¹. Enligt beräkningar, utifrån värsta fallet, kommer inga fastigheter påverkas mer än 35.5 dB(A). Beräkningarna för skuggtid håller sig inom

¹⁰⁷ Vindkraft i Gävleborg, Lst 2002:1

¹⁰⁸ Länsstyrelsen i Gävleborgs län beslut 2004-01-21 i mål dnr: 551-10578-03

¹⁰⁹ SNI-kod, 40.1-5

¹¹⁰ Länsstyrelsen i Gävleborgs län beslut 2004-01-21 i mål dnr: 551-10578-03

¹¹¹ NV:s riktvärde för områden helt utan samhällsbuller är att 40 dB(A) inte får överskridas mer än 10 min/vecka

länsstyrelsens riktvärden. Området är inte markerat som riksintresse eller skyddsområde och har inga utpekade naturvärden. Påverkan på kultur- och friluftsliv kommer enligt MKB-författarna att begränsas genom verkens placering, då det är mer frekvent på andra sidan berget. Författarna behandlar påverkan och effekter som risker och åtgärder och de nämner svårigheten med att objektivt kunna värdera påverkan på landskapsbilden.¹¹²

Överklagan och domslut

Tillståndet från Länsstyrelsen i Gävleborg överklagades till Miljödomstolen (MD), Östersunds tingsrätt, av privatpersoner (närmaste boende 1,6 km) och samfällighetsföreningar. Bolaget yrkade på att samtliga överklaganden avisas och de klagande yrkade på att MD upphäver det meddelade tillståndet samt motsätter sig avvisningen.

MD beslutade den 30 september 2004 att avvisa samtliga överklaganden, då domar och beslut endast får överklagas av dem som beslut angår, sakägare. Med hänvisning till praxis¹¹³ fann de att människor bosatta utanför störningsområdet för buller och skuggor inte var berörda på ett sådant sätt att de hade rätt att överklaga och för att ideella föreningar skulle få överklaga måste vissa villkor¹¹⁴ vara uppfyllda, vilket inte dessa hade.¹¹⁵

MD:s dom om talerätt överklagades till Miljööverdomstolen (MÖD). Privatpersoner, boende 1.6-3 km från verken yrkade på att MÖD skulle fastställa att de är sakägare och att deras överklagan skulle prövas i sak.

Den 30 juni 2005 beslutade MÖD att stryka MD:s avvisningsbeslut och återförvisade målet till MD för fortsatt handläggning. MÖD menade att beslut kunde överklagas av den som domen eller beslutet angick. Rätten att överklaga skulle ges till varje person, som inte enbart teoretiskt eller helt obetydligt kunde skadas eller uppleva olägenheter. Den höga placeringen av verken medförde att de syntes på långt håll. Oro för buller, skuggning och det dominerande inslaget i miljön gjorde att olägenheterna inte enbart var teoretiska eller obetydande.¹¹⁶

Överklagan av Länsstyrelsens beslut prövades efter återförvisning av MD. De klagande (18 fritidsboende personer) yrkade på att MD upphävde det meddelade tillståndet och avslög ansökan. De oroade sig bland annat över att verken kommer att synas från vissa fastigheter och att bullergränsen borde ligga på max 30 dB(A). De menade att det tidiga samrådet inte uppfyllde kraven i MB, att lokaliseringsutredningen var för geografiskt begränsad, att området borde detaljplaneras och att det saknades tillfredställande utredning om påverkan på landskapsbilden.

Den 30 november 2005 beslutade MD att avslå överklagandet. De fann att vissa brister i det tidiga samrådet kompenseras i det utökade. Lokaliseringsutredningen var tillräckligt omfattande och att miljömässiga skäl till att skärpa ljudnivån ytterligare (under 35 dB) inte fanns.¹¹⁷ Denna dom överklagades till MÖD som den 15 juni 2006 meddelade att inte pröva fallet vidare.¹¹⁸

8.4 Bygglov

Ansökan om bygglov inkom till Byggnadsnämnden i Hudiksvalls kommun den 15 september 2003. RES sökte bygglov för fem verk på det västra alternativet på Rogsta Prästgård. Området

¹¹² MKB för vindkraftanläggning på Vårdkasberget, RES Skandinavien AB

¹¹³ Miljööverdomstolen dom 2003-06-03 i mål M6615-01

¹¹⁴ enligt 16 kap 13 § MB.

¹¹⁵ Miljödomstolen, Östersunds tingsrätt dom 2004-09-30 i mål M3011-04

¹¹⁶ Miljööverdomstolen dom 2005-06-30 i mål M8141-04

¹¹⁷ Miljödomstolen, Östersunds tingsrätt dom 2005-11-30 i mål M1709-057

¹¹⁸ Ulrika Nilson, Lst i Gävleborg, 2006-10-22

omfattades inte av detaljplan. Den 16 mars 2004 beviljades bygglov för fem verk. Mellan den 8 oktober 2004 och 29 maj 2006 överklagades beslutet sju gånger av ett antal olika privatpersoner och samfällighetsföreningar. De prövande instanserna (lst, länsrätt, kammarrätt och regeringsrätt) avvisade samtliga överklaganden eller fann att de klagande inte var behöriga att klaga. Bygglovets laga kraft vann efter 3 år (25 sept. 2006) laga kraft.¹¹⁹

8.5 Intervju av verksamhetsutövare, Mattson

Telefonintervju av Magnus Mattson, projektledare på RES Skandinavien AB, 8 november 2006.

Kommentar till processen

RES kommer 2008 att bygga fem verk på Vårdkasberget. Som projektledare för anläggningen på Vårdkasberget tycker Mattson att processen varit alldeles för lång. Han menar att det hade varit skillnad om det handlat om faktiska dispyter och om praktiska detaljer. Nu har bolaget inte bytt eller förändrat något, utan tiden har gått till att pröva vem som har rätt att tala och inte. Mattson anser även att dubbelprövningen genom både MB och PBL är olycklig, då de båda till en del prövas under samma regler i MB. Som projektledare tycker han dock att Hudiksvalls kommun har agerat professionellt. Tidsmässigt har problemet för RES varit alla överprövningar. För varje prövning skall tid avsättas, skrivelser och yttranden skall gås igenom, advokater skall kopplas in, synpunkter skall besvaras och när domen dröjer förhindras fortsatt arbete. I RES:s fall var det samma personer som överklagade om och om igen (Han vill påpeka att de finns ca 500 fritidshus i närheten, så det var långt ifrån alla som var emot anläggningen). Processen runt sakägarfrågan måste förenklas och bli tydligare. En enkel prövning om sakägarfrågan borde kunna ta 3 v och inte 3 mån, eller kunna redas ut utan prövning.

I arbetet med MKB tycker Mattson att det är viktigt att identifiera konfliktområden och bedöma dessa. Han vill poängtera att vad gäller människors misstro till projekt, så ligger det inte i RES intresse att driva projekt som inte fungerar. Om t.ex. en bullermätning görs och folk i sin tur inte litar på den, då är det inte så mycket bolaget kan göra.

Framtidsutsikter

Mattson tycker att de ändrade reglerna i FMH¹²⁰ är ett steg i rätt riktning, men undrar om det spelar någon roll, då även bygglovsprövningen kan vara besvärlig och ta lång tid. Idag ser han positivt på framtiden för vindkraftverk, något som han inte hade sagt för fem år sedan. Det finns en politisk vilja, ett behov och det ligger rätt i tiden med ett ökat medvetande om klimathot och naturens resurser. I dagsläget ser han dock att det är svårt att få ekonomi för vattenbaserade verk.

8.6 Utvärdering och jämförelse

Under rubrikerna nedan följer en jämförelse och utvärdering av fall 4 med de fyra slutsatser som valts ut ur Medvinden (se stycke 4.2.1).

Vindkraftens miljöpåverkan

Verken bedömdes efter två överklaganden av MÖD kunna ge olägenheter (p.g.a. av sin höga placering) för personer boende 1,3 till 3 km bort. De klagande anförde därefter i frågan om tillstånd att de skulle komma att se verken och att de ytterligare ville skärpa bullernivån. Överklagan avslås.

¹¹⁹ Hudiksvalls kommun beslut 2004-03-16 i mål Dnr: BYGG/2003.445

¹²⁰ se stycke 4.3.4

Beslut och processer

Även om vem som helst har möjlighet att klaga, har inte alla rätt att överklaga. Både gällande avstånd och ljudnivåer är det stor skillnad mot de andra granskade fallen (gränser på 400-500m och 40dB). Det är dock alltid graden av störning från fall till fall som skall avgöra men MÖD:s beslut att ge de klagande 3 km bort klagorätt kan tyckas vara på gränsen. Både kommunen och Lst hade ställt sig positiv till projektet och i detta fall var den planerade anläggningen i konflikt med några fritidsboende i området. Genom intervju med projektledare upplevdes alla överprövningarna som onödigt tidskrävande och att beslut om vem som är sakägare borde kunna gå fortare. I intervjun med Mattson och vid granskning av överklagningarna framkommer det att det är i stort sett samma människor och organisationer som överklagar tillståndet och bygglovet trots att de inte har rätt att klaga. I bygglovsärendet är det till och med samma personer som två ggr (andra ggn i en grupp av 13) överklagar och blir avvisade

Kommunens makt

Kommunen ställde sig som redan nämnt positiv till projektet. Projektledare Mattson nämner i intervjun, att dubbelprövningen mellan PBL och MB är olycklig då den i vissa avseenden prövar samma regler i MB. Denna regel gäller dock för alla verksamheter som kräver bygglov (notera, utvärderingen av fall 3) även om omfattningen, graden eller uppfattningen av störning varierar och huruvida detta upplevs som ett problem för andra verksamheter kan jag genom min granskning inte svara på. I detta fall fattades bygglovet parallellt med tillståndsärendet och kommunen kunde meddela lov trots att inte tillståndet vunnit laga kraft. Detta har gjort att processen kortas ner.

Politik och lag

Vindkraft är omstritt och skapar oro. I detta fall är det alla processer kring sakägarefrågan och klagorätten som gör att tiden rinner i väg. Mattson poängterar i intervjun att det hade varit skillnad om det handlat om faktiska dispyter och om praktiska detaljer. MÖD:s domar är i framtida ärenden vägvisande (rättspraxis). Genom att meddela de klagande klagorätt i detta fall kan nu innebära att praxis i liknande fall kan ligga runt 1,5-3km. Detta kan i sin tur innebära en ökning av sakägarekretsen och antal klagande, men som i sin tur inte ligger inom störningsområdet eller anses bli betydligt påverkande och med det inte fälla något avgörande. Vad detta kommer innebära för framtida projekt återstår att se. MÖD.s dom i fråga om klagorätt underlättade således inte för framtida investerare.

9. Fall 5, Orust

Om man räknar från den första anmälan till Orust kommun i maj 1997, tog det fyra år och fem månader med två överprövningar att i oktober 2001 fastslå länsstyrelsen i Västra Götaland beslut att inte meddela Westwind AB tillstånd till två vindkraftverk i Tången. Den främsta orsaken till länsstyrelsens bedömning var att en vindkraftetablering påtagligt skulle störa friluftslivet och att bullernivån troligt inte kunde hållas. MÖD fann dock påverkan acceptabel men att kommunen och lst inställning i frågan är viktig. Något beslut om bygglov fattades inte.

9.1 Regionala förutsättningar och miljöpolicy

Enligt den då rådande ÖPn (antagen 21 maj 1997) för Orust kommun skulle den planerade vindkraftanläggningen ligga ca 1 km från ett område utpekad som lämpligt för etablering och ligga i ett område som inte omfattades av några särskilda rekommendationer. Anläggningen skulle även ligga vid den så kallade Högexploaterade kusten (Göteborg till Lysekil) som av Lst i Göteborgs och Bohus län i ett policydokument nämnt att; då kuststräckan redan är hårt exploaterad skall krav ställas på planerade vindkraftverk att de inte skall skada natur- kultur- eller turistmiljöer, särskilt inom de återstående oexploaterade kustdelarna.¹²¹

9.2 Allmän beskrivning

Det var företaget WestWind, Mollösund AB (tidigare Seawind Consulting) som hade för avsikt att anlägga ett verk i Mollösund och två verk i Tången, Orust kommun (genom avgränsningar som gjorts i denna uppsats utesluts det sökta verket i Mollösund för vidare granskning). De sökta verken skulle ha en sammanlagd uteffekt på 1,2 MW, en navhöjd på 45 m och rotordiameter på 42 m. Den årliga produktionen förväntades uppgå till 3,2 GWh, vilket motsvarar 160 eluppvärmda villor. Anläggningen planerades ligga i skärgården vid ett klippstrandsområde som utgör riksintresse för friluftslivet, omfattas av strandskydd och ingår i ett större område vars natur- och kulturvärden är av riksintresse. Närmaste bostad låg på ett avstånd av 310 respektive 350 m och från platsen kunde man på avstånd se ett befintligt vindkraftverk.¹²²

9.3 Tillståndsprocessen

Miljö tillståndet

Till en början gjordes två anmälningar, den 11 maj 1997, till Orust kommun om nybyggnad, vägdragning och bygglov.¹²³ De två verken betraktades senare av Orust kommun som en enhet och skulle därmed innebära tillståndsplikt.¹²⁴ Företaget ansökte då om tillstånd att uppföra och driva två verk enligt miljöskyddslagen till länsstyrelsen i Västra Götaland. Även ansökan om strandskyddsdispens till lst hade gjorts (dessa handlingar saknas dock i min granskning men framgår av MÖDs dom). Yttranden som inkom till Lst var bl.a. från ett antal organisationer och privatpersoner som samtliga avstyrker etableringen.

Den 29 maj 1998 avslogs ansökan av länsstyrelsen. De meddelade att vindmässigt är Bohusläns skärgård mycket lämpligt för utbyggnad av vindkraftverk men de få oexploaterade områden vid Bohuskusten är särskilt skyddsvärda. En ytterligare etablering av vindkraft i området och på platsen skulle innebära ett betydande intrång på landskapsbilden och påtagligt skada friluftslivet och riksintresset. Bullerstörningar (38 dB(A) vid 300 m) till närmaste bostad ansågs även för stora.¹²⁵

¹²¹ Länsstyrelsen i Västra Götaland beslut 1998-05-29 i mål dnr: 232-4085-98

¹²² Seawind Consulting, Ansökan om bygglov och anmälan enl. Miljöskyddsförordningen § 19, 97-05-11

¹²³ Seawind Consulting, Ansökan om bygglov och anmälan enl. Miljöskyddsförordningen § 19, 97-05-11

¹²⁴ Orust kommun, beslut 97-06-02, dnr: 176/97

¹²⁵ Länsstyrelsen i Västra Götaland beslut 1998-05-29 i mål dnr: 232-4085-98

MKB och samråd

MKB-dokument och samrådsprotokoll har tyvärr inte varit tillgängliga. En tidig MKB som skickades till kommunen i samband med anmälan finns för granskning men information huruvida den utökats eller arbetats om då anläggningen konstaterades vara tillståndpliktig saknas.

Överklagan och domslut

Beslut om nekat tillstånd överklagades till miljödomstolen av WestWind. Bolaget yrkade bifall till sin ansökan och bifall till en storleksändring av tillståndet (två verk med vardera effekt på 750 kW, 50 m navhöjd och 48 m rotordiameter). Länsstyrelsen i Västra Götaland motsatte sig både ändringarna och överklagan. Miljö och hälsoskyddsnämnden i Orust kommun tillstyrker bifall till överklagandet men yrkar på att det avvisas i frågan om ökad uteffekt.

Den 23 november 1999 avtog MD överklagan både gällande ändring av storlek och tillståndet. Gällde ansökan om tillstånd delade MD, Ist:s bedömning mellan avvägning av riksintresse för friluftslivet och intresset för vindkraftetablering och att skäl till att frånga beslutet om riksintresse för friluftslivet saknades. Vidare anförde MD att ansökan inte kunde avslås p.g.a. av bullerstörningar.¹²⁶

Även detta beslut överklagades av bolaget till Miljööverdomstolen. Motparter var Ist och privatpersoner. I yttrande från Boverken nämns bland annat att det inte redovisats hur den planerade anläggningen skulle komma att påverka det angränsande område upptaget som lämpligt för vindkraftverk Den 31 oktober 2001 avtog MÖD överklagan. Domstolen bedömde att de två vindkraftverken inte skulle medföra påtagliga skador på natur- och kulturvärdena eller friluftshintresset men i viss utsträckning påverka landskapsbilden även om området var förhållandevis exploaterat. I ett område med starka bevarandehänsyn bör normalt kommunens och länsstyrelsens inställning väga tungt. Orust kommun hade avstyrkt den valda placeringen med hänvisning till arbetet med helhetslösningar av energifrågor och utpekandet av nya vindkraftoråden i kommande ÖPn. Länsstyrelsen hade förordat att vindkraftverk borde placeras öster om E6:an och ett intresse av en samlad markanvändning i länet. I fall där lokaliseringen var starkt ifrågasatt ansåg MÖD kravlöst att ansökan skulle innehålla utredning om alternativa lokaliseringar. Då en sådan saknades kunde det inte anses att bolaget visat att ändamålet med verksamheten kunde vinnas med minsta möjliga intrång och olägenhet utan oskälig kostnad.¹²⁷

9.4 Bygglov

Ansökan om bygglov inkom till Byggnadsnämnden i Orust kommun 11 maj 97. Seawind Consulting sökte bygglov för vägdragning och för två vindkraftverk på Tången 4:40.¹²⁸ Några beslut om lov fattades inte.¹²⁹

9.5 Intervju av verksamhetsutövare

Tyvärr har det inte varit möjligt att kontakta verksamhetsutövare Dan Persson eller företaget Westwind AB. De telefonnummer, adresser och e-postadresser som fanns på ansökningshandlingarna gäller inte längre.

¹²⁶ Miljödomstolen, Vänersborgs tingsrätt dom 1999-11-23 i mål M255-99

¹²⁷ Miljööverdomstolen, Svea hovrätt, dom 2001-10-31 i mål M9540-99

¹²⁸ Seawind Consulting, Dan Persson, Ansökan om bygglov, 97-05-11

¹²⁹ Utläses av Orust kommun BN ärendekort, ärende: Tången 4:40, dnr: 1997/176

9.6 Utvärdering och jämförelse

Under rubrikerna nedan följer en jämförelse och utvärdering av fall 1 med de fyra slutsatser som valts ut ur Medvinden (se stycke 4.2.1).

Vindkraftens miljöpåverkan

Ännu en gång delade inte de prövande instanserna uppfattning om verkens påverkan.

Beslut och processer

I detta fall var intresseavvägningen mellan riksintresse och intresse för vindkraftetablering till en början tydlig. Lst och MD fann inte anledning till att ge bolaget företräde då störningen ansågs påtaglig. MÖD i sin tur bedömde dock att påverkan inte skulle störa de olika värdena men att när lokaliseringen är starkt ifrågasatt som i detta fall skulle det ställas krav på redovisning av alt. lokaliseringar, något som annars inte är obligatoriskt (se utvärdering av fall 2 och stycke 3.3.2). Denna utredning saknade bolaget med hänvisning till markägarfrågan och ansökan avslogs.

En av hovrättens råd ansåg att det var skiljaktig mening om domskälet. I protokollet går det bl.a. att läsa; De två verken skulle komma att förändra landskapsbilden i området i en utsträckning som inte är betydelslös. ”Det kan heller inte uteslutas, med hänsyn till det eftertryck som föreligger, att den aktuella ansökan vid ett tillstånd kommer att följas av ytterligare ansökningar i området. Även detta förhållande måste beaktas vid tillståndsprövning. Det får därmed anses tveksamt om inte redan ansökta exploateringsföretaget skulle komma att påtagligt skada de natur- och kulturvärden som finns i området”¹³⁰ WestWind sökte vid tillfället även tillstånd till 13 verk på Väst-Tången i Orust kommun. Bolaget fick dock strax efter domslutet även där avslag av regeringen.¹³¹ Vad jag kan tolka av protokollet fanns det alltså en rädsla för överexploatering i området och att det skulle vara skäl till nekat tillstånd.

Kommunens makt

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Orust kommun hade i MD tillstyrkt bifall men kommunstyrelsen i samma kommun avstyrker bifall till ansökan i MÖD. De hänvisar även till arbetet med nya ÖP:n där det ingår att peka ut nya platser för vindkraftetablering och att dessa platser inte går att ange för närvarande. I MÖD:s domskäl går det att läsa att: mot bakgrund av kommunernas ledande roll när det gäller markplanering bör kommunens ståndpunkt normalt sett väga tungt i lokaliseringsfrågan i ett fall som detta. En lokalisering som skulle utredas i den kommande ÖP:n. Frågan blir då: Hur långt innan kan en kommun hänvisa till kommande planering och hur långt innan kan framtida planering bli skäl för en dom?

Politik och lag

De svårigheter med innehåll i ansökan och MKB som blev orsak till nekat tillstånd i detta fall har via införandet av Miljöbalken förtydligats och förstärkts.

¹³⁰ Anders Dahlsjö, MÖD, protokoll 2001-10-25 mål M9540-99

¹³¹ Regeringen, regeringsbeslut, 2001-11-29, M1998/4600/Na

10. Slutsatser och reflektioner

Flera av de granskade fall och jämförelser som gjorts i denna studie stämmer väl överens med de slutsatser som lagts fram i "Medvinden". Framförallt har det visat sig att kommunens makt är stor och att vindkraftverk sällan blir anlagda utan deras samtycke.

Av de rättsfall som granskats har det framkommit att stor vikt läggs på kommunernas inställning till etableringen och vid bygglovsprövningarna ställs kommunernas inställning i frågan till sin spets. I tre av fallen (se fall 1, 2 och 3) beviljade inte den berörda kommunen bygglov p.g.a. för stor miljöpåverkan trots att MÖD meddelat miljötillstånd och ansett påverkan minimal. En avgörande faktor i flera fall har varit kommunernas respektive ÖP. I fall 5 framgick det även att utarbetandet av en ny ÖP var betydande för domslutet. En ÖP är aldrig rättsligt bindande utan skall ses som rekommendationer, rekommendationer som i flera rättsprövningar visat sig vara starka och i vissa fall mindre starka. Att placera verken i eller i närheten av ett område rekommenderat för vindkraftverk har inte visat sig ge några garantier. Alla dessa varierande utfall gör prövningen svår att förutse för en verksamhetsutövare

I detaljplaneringen har kommuner stor frihet att väga miljöintressen mot andra intressen då en plan starkt talar för om lokaliseringen godtas eller inte. Detaljplanekrav har påtalats vid två fall (2 och 4). De klagande och kommunen påtalade behovet att detaljplanera området innan tillstånd eller bygglov. Det blev här tydligt hur en kommun kunde blockera ett beslut med hänvisning till framtida planering. Något som i den högre rättsprövningen inte kunde accepteras. Varför det enligt kommunen fanns behov av att detaljplanera innan de kunde meddela bygglov och hur utgången av ett sådant beslut skulle ha sett ut kan jag dock inte svara på.

Något som har visat sig vara svårt är bedömningen av verkens egentliga miljöpåverkan. Här har de prövande instansernas uppfattning gått isär. Den främsta påverkan ett vindkraftverk genererar är ljud och skuggor, som i sin tur upplevs störande för närboende. Den andra är utseendemässig påverkan, hur verken upplevs påverka landskapsbilden. När denna påverkan har upplevts som negativ, skulle verken komma att störa landskapsbilden (t.ex. "det jungfruliga landskapet", skärgårdsbilden eller kulturlandskapet) som helhet, så även till den grad att det skulle påverka upplevelsen av olika friluftaktiviteter (bl.a. bärplockning, grillning, cykling, strandbad och promenader är aktiviteter som nämnts i yttranden). I vissa fall upplevdes verken, genom sin placering, även komma att påverka tillgängligheten för detta friluftsliv. Intresseavvägningen har bestått i konflikt mellan (riks)intresse för friluftslivet, natur- och kulturvärden och intresse för energiproduktion. För att verken skall konkurrera med dessa intressen måste de påtagligt påverka dessa värden. I studiens granskade fall framgår det tydligt att nackdelarna (faktiska, teoretiska och känslomässiga) många gånger vägde tyngre än miljöfördelarna vid en eventuell etablering och att verkens påverkan på omgivningen i högsta grad är en bedömningsfråga.

Genom de intervjuer som gjorts upplevs alla överklagningar som ett stort problem. I vissa fall fanns ingen tilltro till utförda ljud- och skuggmätningar som gjorts i samband med MKB:n. I ett fall var det samma människor som överklagande upprepade gånger. I vissa fall fanns det sakliga skäl till överklagan i vissa fanns det inte, vilket oavsett gör att projektörerna måste avsätta tid och arbete. Sakägarfrågan måste enligt de intervjuade verksamhetsutövarna klaras upp fortare eller bli tydligare i sin avgränsning. En tydlig lagstiftning har dock svårt att ändra negativa attityder hos människor. I framtida projekt bör det därav läggas stor vikt på rätt placering, utformning och en tydlig process av och kring samråd och MKB men även allmän information till boende, allmänhet och kommuner för att miljöfördelarna ska bli tydligare.

Ett av syftena med denna studie var att genom granskning få fram en bild av tillståndsprovningen för vindkraftverk i Sverige samt två, att jämföra hur väl verklighetens fall stämmer överens med de nationella slutsatser som framkommit ur Medvinden. Utöver de slutsatser som stämmer överens kan jag genom denna studie visa att vindkraftverkens påverkan är svårbedömd och att även bygglovsprovningen är tidsödande och svår att förutse. Vilket kan resultera i att den framtida ändringen i förordningen kanske inte alltid kommer att ge det resultat som förväntas d.v.s. underlätta nyetablering av svensk vindkraft.

11. Diskussion

Tillståndprocessen för vindkraftverk i Sverige anses vara för lång och utdragen i många instanser. Framförallt då vindkraft är en bransch som har en relativt förutsägbar påverkan utan egentliga avfall eller föroreningar och med reversibel påverkan på omgivningen (förutsatt att det efter förbrukning sker nedmontering och återvinning av verken). En process som har pågått i upp till 8 år är definitivt för lång tid, även om en omdiskuterad anläggnings placering noggrant behöver utredas och klargöras. Av de tre fall som meddelats tillstånd är det i skrivande stund tre av 17 verk som har anlagts, startat och är i drift. Tillståndsprövningen och processen agerar således som en flaskhals för nyprojektering. Något som bör tilläggas är att det inte enbart är tillståndprocesserna i de granskade fallen som varit tidsödande utan bygglovsprövningen har i vissa fall tagit lång tid med många överklagningar. Denna studie kan dock inte svara på varför det i vissa fall har tagit ett till två år mellan olika beslut. Här finns det således utrymme för ytterligare granskning och intervjuer.

Genom gällande miljölagstiftning får ett verk inte tillstånd om det ger upphov till oacceptabel påverkan eller bedöms påverka känsliga områden. Genom denna studie kan jag se att när det gäller vindkraft är det ofta attityder, personliga värderingar, tillfällig rädsla eller vetskapen om att det finns verk i ett område som givit upphov till överklagningar. En fråga som uppkommit under min granskning är omfattningen av andra anläggningars tillstånd, bygglov och överklagan och uppfattningen av störning i jämförelse med prövningen av vindkraft. Att opinionen kring och tillämpningen enligt PBL och MB är hård gällande vindkraft har framgått i min granskning men huruvida tolkningen är hårdare än andra anläggningar/verksamheter kan jag genom min granskning inte svara på. Här finns det utrymme för ytterligare jämförelse och granskning.

Från och med den 1 december 2006 gäller de nya reglerna för tillståndsplikt av vindkraft och krav på MKB för vindkraftverk under 25 MW beslutas nu i det enskilda fallet. Björn Pettersson på Naturvårdverket tror dock att kommunerna kommer begära MKB för C-vindkraftverk i större utsträckning än vad som generellt gäller för anmälningsärenden enligt 21 § FMH. För anmälningspliktiga verksamheter har kommunen under vissa förutsättningar (att verksamheten medför risk för betydande föroreningar eller andra betydande olägenheter för människors hälsa eller miljön) även möjlighet att förelägga om tillståndsplikt i det enskilda fallet med stöd av 9 kap. 6 § MB. Eftersom Sveriges kommuner har olika miljöförhållanden och påverkan av vindkraft bedöms vara olika, så tror jag att det kommer bli vanligt med föreläggande om tillståndsprövning. Dessa beslut kan dock överklagas enligt Pettersson. En intressant aspekt framkom genom intervju med Gejervall då han menade att de alltid kommer att söka tillstånd trots ändrade regler, då anmälningsplikten inte har samma rättsliga förutsättningar. Verksamhetsutövaren på Bohus Energi frågade sig om kommunerna är mogna för sådana beslut och Mattsson kommenterade att det inte skulle vara så stor skillnad då det även är beslut om bygglov som tar tid. Kommer de nya reglerna för tillståndsprövning och anmälningspliktiga verk att förbättra möjligheterna för framtida projekt? Det kommer definitivt att innebära ett ökat kommunalt beslutande och med det ett större kommunalt ansvar för att uppfylla de nationella målen men det kan i fall, med utövandet av föreläggande, innebära utökad byråkrati. Här kommer det att krävas tydlig information och nationell handledning (t.ex. Boverket och Naturvårdsverket) så att förordningsändringen blir positiv för alla inblandade. Utvecklingen av vindkraft med de ändrade reglerna kommer att bli mycket intressant att följa.

Ett problem för vindkraft är att verken begränsas till exponerade platser. Då vindkraftverk är beroende av vissa vindstyrkor för produktion måste lokaliseringen ske på höjder, längs med kuster, slätter eller i vatten. Exponeringen i sin tur innebär att fler människor ser verken, vilket i sin tur kan innebära att fler människor upplever sig störda och med det fler människor som klagat o.s.v. Av samhällsdebatten i dag kan jag se att planeringen och nyprojekteringen

av större vindkraftparker ökar. Som framkommit av intervju med Granholm (se stycke 7.5) bekostar det projekterande företaget nätanslutningen till parken vilket innebär en begränsning ifråga om avstånd och ekonomi. Ökar dock antalet verk i en park blir en längre nätanslutning mer lönsam. Fördelarna med större parker är bl.a. möjligheten att placera anläggningen mer avsides än vid mindre projekt, vilket i sin tur medför en mindre frekvens av påverkade människor. En annan fördel som framkommit vid projektering av större parker är en tydligare samhällsnytta, framförallt för kommuner med få andra naturtillgångar, industrier eller nya arbetstillfällen. Skulle den ökade efterfrågan på verk och torn i sin tur kunna generera en tillverkningsindustri i Sverige, ökar nyttan ytterligare. Slutligen finns det ekonomiska fördelar, de stigande elpriserna, gröna el-certifikatsystemet och egenproducerad el gör det lönsamt för företag och kommuner att se sig om efter nya alternativa energikällor samt att skapa en konkurrens med de existerande elleverantörerna. Vilket i sin tur skulle kunna gynna oss konsumenter.

Svårigheter under denna studie var framförallt att vissa fall prövats under de äldre miljölagarna, vilket delvis har medfört att vissa jämförelser, bl.a. av innehållet i de respektive MKB-dokumenterna inte kunnats göra. De äldre tillståndens MKB-krav är inte lika precisa och omfattande som de senare. Andra svårigheter som uppstod var att fallstudien som metod endast innefattar mina tolkningar av tillgängligt material, att jag under granskningens gång kan tolka material olika och att endast fem överklagade tillståndsfall i Sverige inte visar hela sanningen om Sveriges vindkraftproblematik. För att utöka studien skulle en jämförelse kunna göras med exempelvis det danska politiska systemet för vindkraft och med det kunna tydliggöra eventuella skillnader, fördelar och nackdelar med det svenska systemet. Studien skulle även kunna utökas med fler granskade fall eller med mer ingående granskning av fall där antalet intervjuer av berörda ökas, då framförallt beslutsfattare på länsstyrelser, kommuner och domstolar.

Kommer de politiska målen att uppfyllas? I dagen klimat- och kärnkraftdebatter kan det tyckas lättare att söka nya alternativa förnybara energikällor. För tillfället blåser de politiska vindarna starkast från höger (Borglig alliansregering fr.o.m. sept. 2007) och vad det innebär för utvecklingen återstår att se. De intervjuade vindkraftprojektörerna ser alla positivt på framtiden för vindkraft och då tillverkningen av el med vindkraft till större delen sker eller kommer att ske synligt i vår omgivning krävs ett aktivt ställningstagande från både tjänstemän, närboende och allmänhet.

12. Referenser

Litteratur:

Boverket (2003), *Planering och prövning av vindkraftanläggningar*, handbok 1:1, Q-press Oskarshamn

Bjällås, Ulf, Rahmn, Thomas (1996), *Miljöskyddslagen. Handbok i miljö rätt*, upplaga 2:1, Gotab, Stockholm

Böhler, Tom (2004), *Vindkraft, landskap och mening. En studie om vindkraft och människans rumsliga preferenser*, Göteborgs universitet, Vasastaden, Göteborg

Ejvegård, Rolf (2003), *Vetenskaplig metod*, 3:e upplagan, Lund, Studentlitteratur

Hildén, Mikael (red.) (1996), *MKB-kvalitet – ett nordiskt förslag till kvalitetskriterier*, TemaNord 1996:50, Nordiska ministerrådet, Köpenhamn

Michanek, Gabriel, Söderblom, Patrik (2006), *Medvind i uppförsbacke, En studie av den svenska vindkraftpolitiken*, Expertgruppen för miljöstudier 2006:1, Edita AB, Stockholm

Michanek, Gabriel, Zetterberg, Charlotta (2004), *Den svenska miljörätten*, Iustus förlag, Halmstad

Stukát, Stefan (2005), *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*, Lund Studentlitteratur,

Wizelius, Tore (2003), *Vindkraft i teori och praktik*, Lund, Studentlitteratur

Rapporter:

Naturvårdsverket (2005), *Vindkraftverk på land*, Stockholm

Energimyndigheten (2003), *Vindkraft, fördelning av nationellt planeringsmål och kriterier för områden av riksintresse*, ER 16:2003, Eskilstuna

Energimyndigheten (2001), *Vindkraft i Sverige*, Eskilstuna

Energimyndigheten (2004), *Klassificering av vindkraftverk om miljöfarlig verksamhet enligt Miljöbalken*, ER 18:2004, Eskilstuna

Elforsk (2005), *Driftuppföljning av vindkraftverk*, Årsrapport 06:30, Stockholm

Lagar:

Miljöbalk (1998:808)

Lagen (1998:811) om införande av miljöbalken

Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

Plan och Bygglagen (1987:10)

Miljöskyddslagen (1969:387)

Källmaterial:

Ansökningar

MKB för vindkraftanläggning på Vårdkasberget, RES Skandinavien AB
Ansökan och MKB, Gösta Tykesson, Svalöv, 2002-05-03
Ansökan och MKB, Ola Gejervall Eurowind AB, Malmö, 1998-07-09
Ansökan om bygglov, Dan Persson, Seawind Consulting, 1997-05-11
Tillståndsansökan med MKB, Sven-Olov Granholm, Bohus Energi AB, Hamburgsund, 1997-05-05

Kommunbeslut

Byggnadsnämnden i Lunds Kommun beslut 2005-12-19 i ärende BL1230/98
Hudiksvalls kommun beslut 2004-03-16 i mål Dnr:BYGG/2003.445
Miljö- och byggnadsnämndens i Tanum beslut 2005-05-20 i mål 04.1538-332 och 04.1539-332
Miljö- och byggnadsnämndens i Tanum Tanums beslut 2002-10-29 i mål 97.427-332 och 97.428-332
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Eslöv 2004-12-08 Dnr: 1638/04
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Eslöv 2002-11-06 Dnr: 364/01
Orust kommun, beslut 97-06-02, dnr:176/97

Länsstyrelser beslut

Länsstyrelsen Gävleborgs län beslut 2004-01-21 i mål dnr:551-10578-03
Länsstyrelsen Västra Götaland beslut 2005-05-09 i mål dnr:555-33649-2004
Länsstyrelsen Västra Götaland beslut 2004-02-04 i mål dnr:55183007-2002
Länsstyrelsen Västra Götaland beslut 1998-05-29 i mål dnr 232-4085-98
Länsstyrelsen Västra Götaland beslut 1998-05-29 i mål dnr:232-2515-98
Länsstyrelsen Skåne län beslut 2006-04-24 i ärende dnr:403-24306-05
Länsstyrelsen Skåne län beslut 2005-05-09 i ärende dnr:403-1125-05
Länsstyrelsen Skåne län beslut 2005-02-01 i mål dnr: 403-7400-03
Länsstyrelsen Skåne län beslut 2003-01-30 i mål dnr: 551-21150-02
Länsstyrelsen Skåne län beslut 2001-06-21 i mål dnr: 245-12319-98

Miljödomstolars domar

Miljödomstolen, Växjö tingsrätt dom 2003-12-22 i mål M83-03
Miljödomstolen, Växjö tingsrätt dom 2002-09-30 i mål M286-01
Miljödomstolen, Östersunds tingsrätt dom 2005-11-30 i mål M1709-057
Miljödomstolen, Östersunds tingsrätt dom 2004-09-30 i mål M3011-04
Miljödomstolen, Vänersborgs tingsrätt dom 1999-11-23 i mål M255-99
Miljödomstolen, Vänersborgs tingsrätt dom 1999-10-28 i mål M317-99

Miljööverdomstolens domar

Miljööverdomstolen dom 2005-06-30 i mål M8141-04
Miljööverdomstolen dom 2005-01-12 i mål M440-04
Miljööverdomstolen dom 2004-05-07 i mål M9178-02
Miljööverdomstolen dom 2003-06-03 i mål M6615-01
Miljööverdomstolen dom 2001-10-31 i mål M9540-99
Miljööverdomstolen dom 2001-02-13 i mål M8782-99

Övriga domar, beslut och yttranden

Regeringen, regeringsbeslut, 2001-11-29 M1998/4600/Na
Kammarrätten i Göteborg dom 2006-10-18 i mål 5460-06
Kammarrätten i Göteborg dom 2006-01-17 i mål 6110-05

Länsrätten i Skåne län dom 2005-09-26 i mål 6197-05
Länsrätten i Skåne län dom 2006-08-18 i mål 5188-06
Dahlsjö, Anders, MÖD, protokoll 2001-10-25 mål nr M9540-99
Naturvårdverket, yttrande om prövning av vindkraftverk, 2006-04-27, dnr 303-1733-06

Muntliga källor

Telefonintervju med Ulrika Nilson, Lst Gävleborgs län, 22 oktober 2006

Telefonintervju med Magnus Mattson, projektledare på RES Skandinavien AB,
8 november 2006.

Telefonintervju med verksamhetsutövare, Gösta Tykesson, Svalöv, 14 november 2006.

Telefonintervju med Sven-Olov Granholm, verksamhetsutövare på Bohus Energi AB,
17 november 2006

Telefonintervju med Ola Gejervall, verksamhetsutövare EuroWind AB, 22 november 2006

Telefonintervju med Nils- Johan Nilsson projektledare på Eolus Energi, 30 november 2006

E-post till Björn Pettersson redaktör på naturvårdsverkets Tillsynsnytt, 10 november 2006

Internetkällor

European Wind Energy Association , 2007-02-27

<http://www.ewea.org/index.php?id=180>

Sveriges miljömål, 2007-01-12

www.miljomal.nu

Sveriges Domstolars hemsida, 2006-11-10

<http://www.rattsinfosok.dom.se/lagrummet/index.jsp>,

EU, Europa, 2007-02-21

http://ec.europa.eu/environment/climat/future_action.htm

Elforsk, Driftuppföljning av vindkraftverk, januari 2007

www.vindenergi.org

Nationalencyklopedin, mars 2007

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_sect_id=243427&i_history=1

Bilaga 1. Granskningsprotokoll för vindkrafttillstånd och MKB

Datum för ansökan	
Anläggning	
Fastighet	
Storlek	
Regional policy	
Regionala miljömål	
Öp	
Miljöförutsättningar	
SNI-kod	
Verksamhetsutövare	
yttranden	
Tillståndet	
MKB	
Lagrum	
Prövande myndighet	
Beslut	
Datum för tillstånd	
Villkor för tillstånd	
Motivering	
Särskilda upplysningar	

Datum för första överklagan	
Överprövande myndighet	
Saken	
Klagande	
Motpart	
Beslut	
Domskäl	

Datum för andra överklagan	
Överprövande myndighet	
Saken	
Klagande	
Motpart	
Beslut	
Domskäl	

Samrådsförfarandet

Tid	
Plats	
MKB-författare	
Lokalisering, omfattning miljöpåverkan	
Annonsering	
• verksamhetsutövare kommentar	
• myndigheter kommentar	
• allmänhet	

kommentar	
• organisationer	
kommentar	
Sammanfattning	

MKB

Information	Bedömning +, ok och -	Myndigheters kommentar	Kommentar
Alternativ			
Alternativa platser			
0-alternativ			
Alternativ markanvändning			
Vindförhållanden			
Avstånd till boende			
Avstånd till väg			
Avstånd till anslutning			
Naturvärden			
Kulturvärden			
Friluftsliv			
Visuell påverkan			
Ljud			
Transporter			
Skuggning och reflexer			
Påverkan på mark och hydrologi			
Påverkan på fauna			
Utsläpp och avfall			
Haverier och driftsstörning			
Tillsyn och egenkontroll			
produktion			

Kvalitetskriterier (MKB-kvalitet)

Syftet och behovet med projektet			
Alternativ till att nå syftet			
Avgränsning			
Effekter, direkta, indirekta, kumulativa			
Beskrivning av centrala miljökonsekvenser			
Konsekvensernas betydelse			
Särskilda åtgärder för förhindrande av neg. konsekvenser			
Osäkerhet/kunskapsluckor			
Uppföljning			

Bedömningsprocessen Har deltagarnas synpunkter utretts?			
Sammankoppling mellan bedömning och projektplanering			

Bygglov

Tid för ansökan		
Dp, områdesbestämmelse		
Andra förutsättningar		
Prövande myndighet		
deltagare		
överklagan		
klagande		
beslut		

Intervjufrågor till verksamhetsutövare

Hur ser verksamhetsutövaren på den egna processen?

Hur ser ni på kommunens/Lst sett att agera? Hur blev ni bemötta av kommunen/Lst?

Finns det något ni kunnat göra annorlunda?

Var du med i arbetet med MKB:n?

Vad ser du som den viktigaste delen i MKB arbetet?

Vad betyder samrådet för helheten?

Hur ser ni på opinionen kring vindkraft?

Hur ser ni på tillståndsprocessen /bygglovsprocessen?

Var i tillståndsprocessen skulle du vilja se förändringar?

Vad tror ni om de ändrade reglerna i FMH förändringar?

Hur tror ni att de kommer att underlätta för verksamhetsutövare i framtiden?

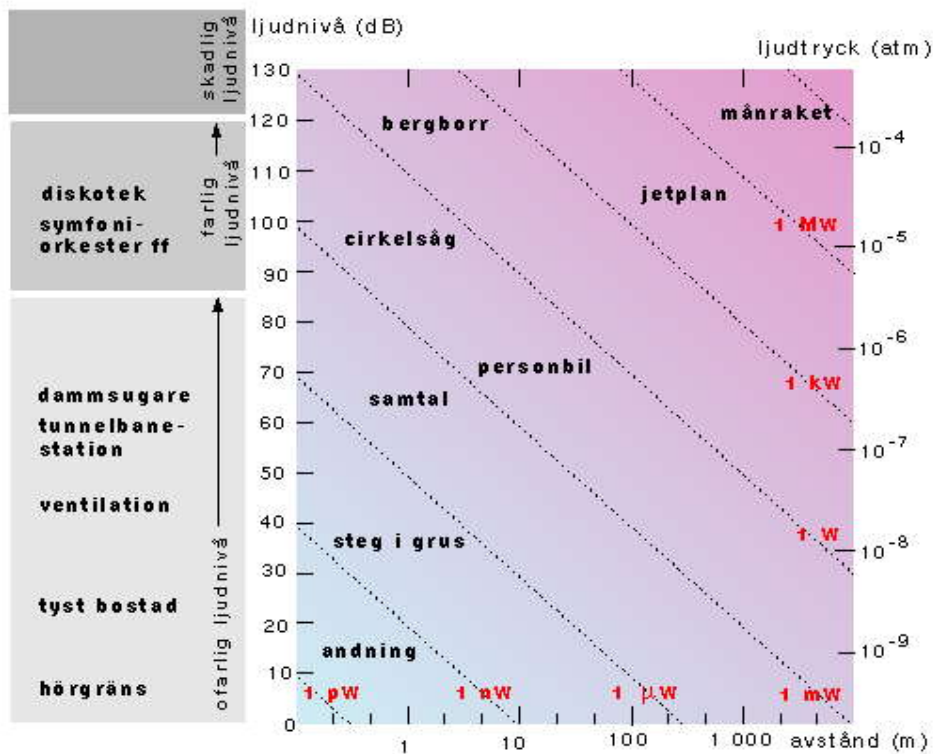
Hur ser ni på framtiden för vindkraft?

Bilaga 2. Energiförsörjningen i Sverige

Tabell 1. Elproduktionens fördelning på produktionslag, TWh, och andelar i procent av nettoproduktionen (källa: Energimyndigheten)

	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%
Total användning netto	147,1		148,9		149,3		149,7	
<i>Nettoproduktion</i>	154,6		142,9		145,3		147,1	
Varav:								
Vattenkraft	72,1	46,7	65,0	45,5	65,0	44,7	65,0	44,2
Vindkraft	0,9	0,6	1,0	0,7	1,3	0,9	1,5	1,0
Kärnkraft	69,5	44,9	64,3	45,0	64,8	44,6	65,5	44,5
Kraftvärme i industrin	5,3	3,4	5,6	3,9	6,2	4,3	6,7	4,6
Kraftvärme i fjärrvärmerna	6,7	4,3	6,9	4,8	8,0	5,5	8,3	5,6
Kondens olja	0,13	0,1	0,05	0,0	0,05	0,0	0,05	0,0
Gästurbiner	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Import–Export	-7,5		6,0		4,0		2,7	
Total tillförsel netto	147,1		148,9		149,3		149,7	

Bilaga 3. Ljudnivåkurva och riktvärden

(bildkälla: www.ne.se)

Tabell 2.1. Utomhusriktvärden för externt industribuller angivna som ekvivalent ljudnivå i dBA. Tabellen gäller frifältsvärden, vid nyetablering av Industri.

Områdesanvändning ¹⁾	Ekvivalent ljudnivå i dBA			Högsta ljudnivå i dBA-läge "FAST"
	Dag kl. 07-18	Kväll kl. 18-22 samt söndag och helgdag kl. 07-18	Natt kl. 22-07	Momentana ljud nattetid kl. 22-07
Arbetslokaler för ej bullrande verksamhet	60	55	50	-
Bostäder och rekreationsytor i bostäders grannskap samt utbildningslokaler och vårdbyggnader.	50	45	40 ²⁾	55
Områden för fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv där naturupplevelsen är en viktig faktor. ³⁾	40	35	35	50

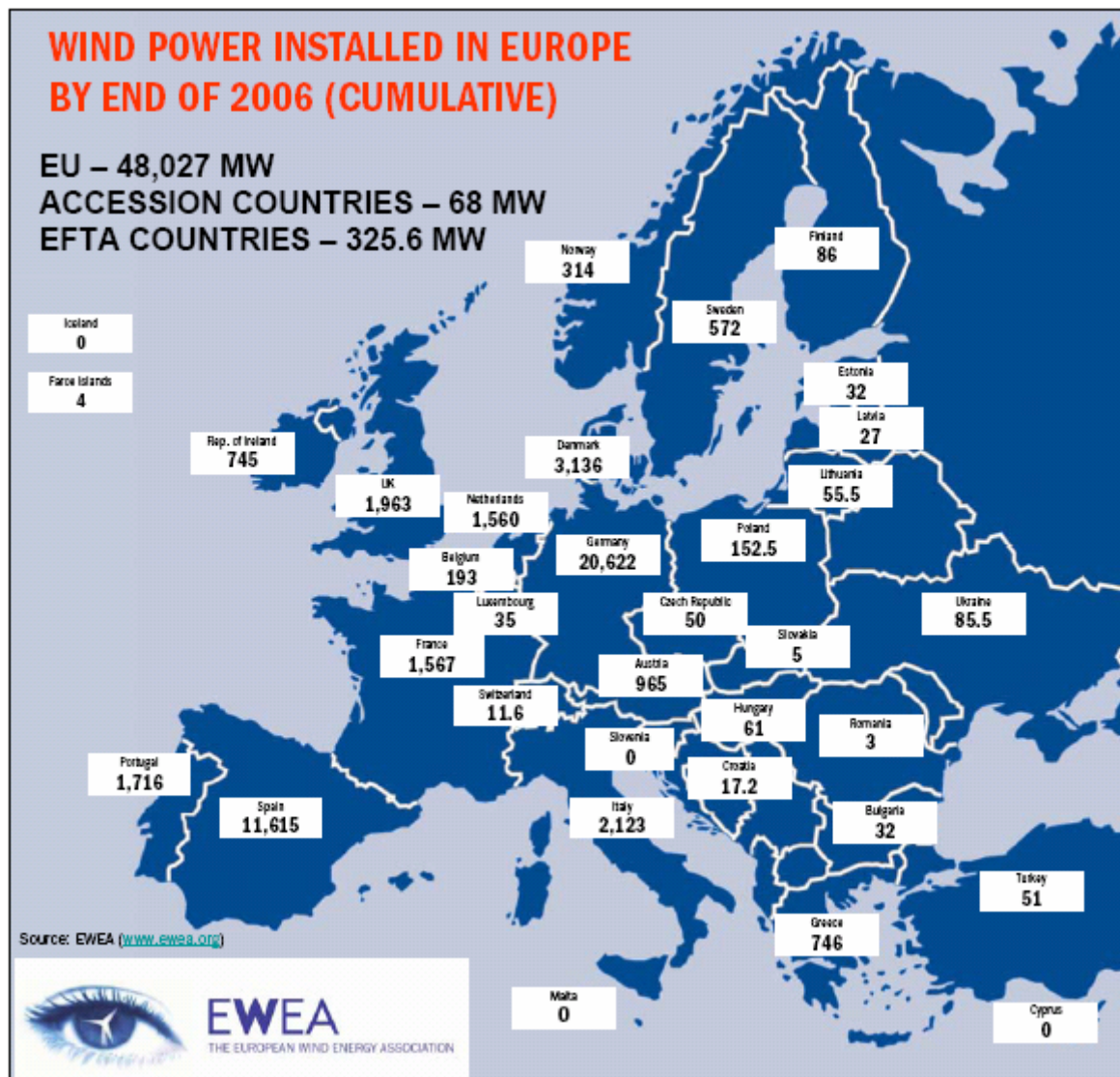
1) Vid de fall där kringliggande områden ej utgörs av angivna områdestyper bör bullervillkoren anges på annat sätt, t ex ljudnivå vid stadsplanegräns eller på ett visst avstånd från anläggningen.

2) Värdet för natt behöver ej tillämpas för utbildningslokaler.

3) Avser områden som planlagts för fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv.

(tabellkälla: Naturvårdsverket (1983), *Riktlinjer för externt industribuller*, Allmänna råd 1978:5)

Bilaga 4. Karta över Europas vindkraftsverk

(bildkälla www.ewe.org)

